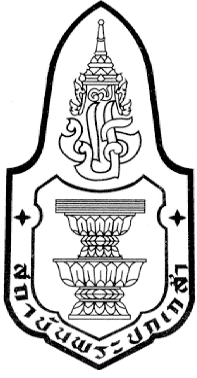

การสร้างความเข้มแข็งให้แก่
พรรคการเมืองไทย
Strengthening Political Party in Thailand

สตีธร ธนานิติโชติ

สถาบันพระปกเกล้า
King Prajadhipok's Institute
2555

เอกสารวิชาการชุดปฏิรูปสถาบันการเมือง
ลำดับที่ 2555-1

การสร้างความเข้มแข็งให้แก่พรรคการเมืองไทย
Strengthening Political Party in Thailand

ดร. สติธร ธนานิธิโชติ
สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

สถาบันพระปกเกล้า
King Prajadhipok's Institute

2555

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการปฏิรูปพรรคการเมือง ซึ่งริเริ่มและดำเนินการโดย
สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า (งบประมาณประจำปี 2555) โครงการนี้มี
วัตถุประสงค์เพื่อ (1) รวบรวมประเด็นปัญหาเกี่ยวกับระบบพรรคการเมืองและบทบาทพรรค
การเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย (2) สำรวจและพัฒนาองค์ความรู้เรื่องพรรค
การเมืองที่ทันสมัยและเอื้อต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย และ (3) ศึกษา
ประเด็นปัญหาและแนวทางการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบพรรคการเมืองและการ
พัฒนาพรรคการเมือง

บทคัดย่อ

พรรคการเมืองนับเป็นสถาบันการเมืองที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การมีพรรคการเมืองที่เข้มแข็งย่อมเป็นพื้นฐานของการมีระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งด้วย บทความนี้มุ่งประเมินความเข้มแข็งของพรรคการเมืองไทยโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณา 4 ประการ ได้แก่ หลักเกณฑ์เรื่องโครงสร้างของพรรคการเมือง หลักเกณฑ์เรื่องการรักษาวินัยของพรรค (party discipline) หลักเกณฑ์เรื่องการทำให้อำนาจพรรคการเมืองเป็นกลไกเชื่อมโยงกับประชาชน และ หลักเกณฑ์เรื่องการสนับสนุนทางการเงินให้กับพรรคการเมือง อาศัยการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีหมายโดยเฉพาะพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นทางการซึ่งเก็บรวบรวมไว้โดยกองทุนเพื่อการพัฒนาการเมือง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง บทความนี้พบว่า พรรคการเมืองไทยยังมีความไม่เข้มแข็งอย่างน้อย 4 ประการ คือ ประการแรก โครงสร้างของพรรคการเมืองไทยยังเป็นแบบ “รวมศูนย์อำนาจ” ประการที่สอง พรรคการเมืองไทยยังมีปัญหาเรื่องการรักษาวินัยของพรรค ประการที่สาม สาขาพรรคการเมืองยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะทำกิจกรรมทางการเมือง และ ประการสุดท้าย ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จากการสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐตกอยู่กับพรรคการเมืองใหญ่เพียงสองพรรค (ขั้วอำนาจ) ดังนั้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่พรรคการเมืองไทย บทความนี้เสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 อย่างน้อย 2 มาตรา คือ มาตรา 38 และ มาตรา 78

คำสำคัญ: ความเป็นสถาบันของพรรคการเมือง ความเข้มแข็งของพรรคการเมืองไทย การพัฒนาพรรคการเมือง

Abstract

A modern representative democracy is not conceivable without political party. This article utilized the four indicators for institutionalizing political party developed by Preecha Hongkirus et al. (2006) to examine whether Thai political party has been a strong political institution as democratic regime ideally expects. Those four indicators includes: (1) internal structure; (2) party discipline; (3) political party branch; and (4) state financial support to political party. Relying on two methods of examinations—content and quantitative analyses—using the 2007 Political Party Act and the official data collected by the Political Party Development Fund as main sources, this article found that most Thai political parties have faced several challenges to be institutionalized. This article thus suggests the Office of Election Commission or those who are relevant to make two main revisions in the 2007 Political Party Act, particularly the Article 38 and 78.

Keywords: Institutionalized Political Party; Strengths and Weaknesses of Thai Political Parties; Political Party Development

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	3
Abstract	4
สารบัญ	5
สารบัญภาพและตาราง	6
1 บทนำ	7
2 ความสำคัญของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย	9
3 การสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมือง: แนวคิดและเกณฑ์พิจารณา	15
4 ความเข้มแข็งของพรรคการเมืองไทย: ข้อสังเกตเบื้องต้น	18
5 บทส่งท้าย: ทำอย่างไรให้พรรคการเมืองไทยเข้มแข็ง?	30
บรรณานุกรม	34
ภาคผนวก	36
ก ข้อมูลพรรคการเมืองที่ยังดำเนินการอยู่ (จำนวน 52 พรรคการเมือง)	
ข ตารางสรุปการจัดสรรเงินสนับสนุนให้พรรคการเมือง ตั้งแต่ปี 2542 - 2555	

สารบัญภาพและตาราง

หน้า

ตารางที่

2.1	บทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย	13
4.1	จำนวนสาขาพรรคการเมืองของพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร	21
4.2	คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	23
4.3	การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง	27
5.1	การให้ลดหรือเลิกการจัดสรรเงินสนับสนุนตามมาตรา 75	32

ภาพที่

4.1	จำนวนพรรคการเมืองแยกตามจำนวนสาขาพรรคการเมืองของแต่ละพรรค	22
4.2	สัดส่วนงบประมาณโดยรวมที่พรรคการเมืองได้รับจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง (2542-2555)	28

บทนำ

พรรคการเมืองนับเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อความก้าวหน้าของระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ทางการเมืองในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะความเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งและผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ได้ช่วยตอกย้ำภาพลักษณ์ความอ่อนแอของพรรคการเมืองไทยที่ยังคงมีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มผลประโยชน์ของนักการเมืองภายใต้อิทธิพลและการชี้นำโดยบุคคลซึ่งมีฐานะเป็นเสมือนเจ้าของและสมัครพรรคพวก มากกว่าภาพความเป็น “สถาบันทางการเมือง” ที่สามารถแสดงบทบาทและทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของปวงชนได้อย่างแท้จริง

บทความนี้มุ่งประเมินความเข้มแข็งของพรรคการเมืองไทยโดยอาศัยเกณฑ์การพิจารณา 4 ประการที่ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ (2549) ได้พัฒนาไว้ ประกอบด้วย (1) เกณฑ์พิจารณาในเรื่องโครงสร้างของพรรคการเมืองที่จะต้องมีความเข้มแข็งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น (2) เกณฑ์พิจารณาในเรื่องวินัยของพรรค (party discipline) ซึ่งพรรคการเมืองที่เข้มแข็งจะต้องมีความสามารถในการรักษาวินัยของพรรคอย่างเอาจริงเอาจัง (3) เกณฑ์พิจารณาในเรื่องสาขาพรรคการเมือง โดยพรรคการเมืองจะต้องมีการจัดโครงสร้างการบริหารของสาขาพรรคการเมืองให้เข้มแข็งสามารถเป็นกลไกเชื่อมโยงกับประชาชนได้ (4) เกณฑ์พิจารณาในเรื่องการได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐ เกณฑ์พิจารณาทั้งสี่ประการแม้จะพัฒนาขึ้นมาหลายปีแล้ว แต่ก็มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้พิจารณาความเข้มแข็งของพรรคการเมืองไทยในปัจจุบัน เนื่องจากมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาพรรคการเมืองที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ดังนั้น เมื่อกล่าวถึง “ความเข้มแข็ง” ของพรรคการเมืองในบทความนี้ จึงหมายถึงความเข้มแข็งในมิติความเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสามารถในการแสดงบทบาทและทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของปวงชน มากกว่าความเข้มแข็งขององค์กรพรรค (party organization) ซึ่งเป็นการมองในมิติที่แคบ และมักให้ความสนใจเฉพาะในเรื่องการจัดความสัมพันธ์ภายในพรรคให้เป็นเอกภาพเท่านั้น

การนำเสนอของบทความนี้ แบ่งเป็น 4 ส่วน เริ่มต้นจาก ส่วนแรก ว่าด้วยความสำคัญของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการตอบคำถามในทางทฤษฎีที่สำคัญว่าพรรคการเมืองไทยมีความสำคัญอย่างไรในการปกครองระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองมีบทบาทและหน้าที่สำคัญ

อะไรบ้างที่ช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย ที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการนำเข้าสู่ประเด็นที่บทความนี้มุ่งทำการศึกษาก็คือ ทำไมจึงต้องพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง

จากนั้นในส่วนที่สองว่าด้วยแนวคิดและเกณฑ์พิจารณาเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมือง เป็นการอธิบายเกี่ยวกับกรอบแนวคิดที่บทความนำมาใช้พิจารณาความเข้มแข็งของพรรคการเมืองและระบบพรรคการเมืองในประเทศไทย ในส่วนที่สาม นำเสนอผลการวิเคราะห์ซึ่งอาศัยข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับพรรคการเมืองในประเทศไทย ได้แก่ ข้อมูลพรรคการเมืองที่ยังดำเนินการอยู่ ณ วันที่ 2 กรกฎาคม 2555 และสรุปการจัดสรรเงินสนับสนุนให้พรรคการเมือง ตั้งแต่ปี 2542-2555 ที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำขึ้น ร่วมกับตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตราสำคัญ ๆ ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ตลอดจนผลการศึกษาเกี่ยวกับพรรคการเมืองไทยชิ้นใหม่ ๆ ที่นักวิชาการท่านอื่นค้นพบ เช่น บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ (2555) และ Chambers and Croissant (2010) เป็นต้น ส่วนสุดท้าย เป็นการสรุปข้อค้นพบและข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาพรรคการเมืองไทย

ความสำคัญของพรรคการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย

ในการปกครองแบบประชาธิปไตย พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนในการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในการปกครองในฐานะ “เจ้าของประเทศ” พรรคการเมืองมีบทบาทหน้าที่ในฐานะ “ตัวกลาง” ในการเชื่อมโยงประชาชน กลุ่มทางสังคม กลุ่มผลประโยชน์ และสมาชิกพรรคเข้ากับสถาบันที่ใช้อำนาจทางการเมือง เช่น รัฐบาล รัฐสภา เป็นต้น ซึ่งบทบาทหน้าที่นี้สามารถดำเนินการได้ในหลายลักษณะ เช่น การสรรหาบุคคลมาเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และการคัดสรรตัวแทนของพรรคการเมืองเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทางการเมือง การรวบรวมพลังประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้มาสนับสนุนพรรคการเมืองเพื่อให้มีโอกาสเป็นรัฐบาลได้ รวมถึงการประสานประโยชน์อันเกิดจากความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่การตกลงโดยวิถีทางของประชาธิปไตย เป็นต้น (วิสุทธ์ โภธิแทน 2544; Hofmeister and Grabow 2011) ในประเทศเผด็จการ พรรคการเมืองก็มีบทบาทและความสำคัญทางการเมืองเช่นกัน เนื่องจากเผด็จการบางรูปแบบมีพรรคการเมืองเป็นองค์กรสำคัญในการปฏิบัติและขับเคลื่อนทางสังคม กล่าวคือ ประเทศที่ปกครองด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์อาศัยพรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคการเมืองหลักพรรคเดียวที่มีความชอบธรรมในการดำเนินบทบาททางการเมืองทุกด้าน ประเทศที่ปกครองโดยผู้นำสูงสุดคนเดียว (เช่น อียิปต์ ลิเบีย ตูนิเซีย ฯลฯ ก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในช่วงต้นปี 2554) ก็อาศัยการจัดตั้งพรรคการเมืองของผู้นำและพรรคพวกเพียงพรรคเดียวเป็นกลไกการใช้และรักษาอำนาจทางการเมือง (เสนีย์ คำสุข 2554)

พรรคการเมืองมีหลายรูปแบบและไม่ได้แข่งขันกันเฉพาะการเลือกตั้งเท่านั้น แต่พรรคการเมืองยังมีการจัดองค์กรและระดมสรรพกำลังในสังคมซึ่งเป็นพลังผลักดันระบอบการปกครองอย่างต่อเนื่อง พรรคการเมืองจึงต้องมีพื้นฐานในการจัดองค์กรเป็นเวลายาวนาน มีแหล่งทรัพยากรที่เพียงพอ และมีสถานะทางกฎหมายในกระบวนการทางการเมือง พรรคการเมืองถือว่ามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงผู้นำกับผู้ตาม และทำให้ผลประโยชน์ส่วนตัวของประชาชน (หรือกลุ่ม) กลายเป็นทางเลือกเชิงนโยบายซึ่งเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม (Hofmeister and Grabow, 2011) ในหลายสังคม พรรคการเมืองยังมีส่วนสำคัญในการผลักดันผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ผลประโยชน์ทางการเมืองด้วย เช่น การจัดกิจกรรมทางสังคม

การสร้างควมยอมรับนับถือในบทบาทและสถานะของประชาชนและกลุ่มต่างๆ (เช่น พิจารณาผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเพื่อตึงเสียงสนับสนุน) การส่งเสริมความรู้สึกร่วมกัน ความผูกพัน และการบรรลุผลร่วมกันของคนในสังคม เป็นต้น (Uslaner, 2006) ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นอันจะขาดเสียมิได้ในการปกครองแทบทุกรูปแบบ

ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ (2549: 21-27) ได้สรุปไว้ว่าพรรคการเมืองมีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอยู่อย่างน้อย 7 ประการ ดังนี้ *ประการแรก บทบาทและหน้าที่ในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน* กล่าวคือ พรรคการเมืองโดยทั่วไปย่อมมีปรัชญา ความเชื่อ อุดมการณ์ อุดมคติ หลักการ และวิธีการของตนในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้น พรรคการเมืองจึงมีหน้าที่ในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนตามแนวทางของพรรคการเมืองของตน โดยมีความเชื่อว่าแนวทางดังกล่าวจะเป็นนโยบายในการแก้ปัญหาของประเทศชาติและประชาชนได้ดีที่สุด เพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเกิดความเชื่อถือศรัทธาและเลือกพรรคการเมืองดังกล่าวเข้าไปบริหารประเทศในที่สุด

ประการที่สอง บทบาทและหน้าที่ในการสรรหาบุคคลมาเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และการคัดสรรตัวแทนของพรรคการเมืองเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทางการเมือง การที่พรรคการเมืองจะมีความเข้มแข็งหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการสรรหาบุคคลที่มีคุณภาพเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมากกว่าปริมาณ ถ้าพรรคการเมืองมีจำนวนสมาชิกที่มีคุณภาพมากเพียงพอและสามารถทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในการชักชวนให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองของตน ก็ย่อมจะทำให้พรรคการเมืองนั้นได้มีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลได้ พรรคการเมืองจึงต้องมีฐานที่เกิดจากจำนวนสมาชิกที่มีจำนวนมากเพียงพอที่จะทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผลประโยชน์ (interest group) ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น สหภาพแรงงาน หอการค้า สภาอุตสาหกรรม สมาคมธนาคาร สมาคมเกษตรกร สมาคมชาวประมง ฯลฯ กลุ่มผลประโยชน์ทางสังคม เช่น สมาคมทางศาสนา สมาคมนันทนาการ สมาคมการกีฬา สมาคมสถาบันการศึกษา สมาคมผู้ด้อยโอกาส กลุ่มสตรี เด็ก และเยาวชน ฯลฯ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เช่น สมาคมประชาธิปไตย สมาคมผู้ต่อต้านเผด็จการ ชมรมเรียกร้องเพื่อการเมืองที่มีคุณธรรม ฯลฯ

ประการที่สาม บทบาทและหน้าที่ในการระดมสรรพกำลังทางการเมือง คือการรวบรวมพลังประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้มาสนับสนุนพรรคการเมืองเพื่อให้มีโอกาสเป็นรัฐบาล หรือมิฉะนั้นก็เข้าไปทำหน้าที่ในการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนในสภาผู้แทนราษฎรในฐานะฝ่ายค้าน พรรคการเมืองจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนทั่วไป และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เพื่อให้สนับสนุนนโยบายของพรรค พรรคการเมืองจึงต้องมีการสร้างเครือข่ายเพื่อใช้ในการติดต่อประสานประโยชน์กับ

กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ และประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งในเมืองและชนบททั่วประเทศ เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนทางการเงิน การประชาสัมพันธ์ การออกเสียงลงคะแนนให้ผู้สมัครของพรรคการเมือง เพื่อให้พรรคการเมืองมีโอกาสชนะการเลือกตั้งและได้เป็นรัฐบาล

ประการที่สี่ บทบาทและหน้าที่ในการประสานประโยชน์อันเกิดจากความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่การตกลงโดยวิถีทางของประชาธิปไตย ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ และปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนสามารถแก้ไขได้โดยพรรคการเมือง กล่าวคือ พรรคการเมืองจะทำการรวบรวมปัญหาและความต้องการของประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ มาศึกษาถึงสาเหตุและแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การตกลงร่วมกันทางการเมืองที่ประชาชนหรือกลุ่มที่มีความคิดเห็นแตกต่างสามารถยอมรับและสามารถตกลงกันได้ จากนั้นก็จะนำไปกำหนดเป็นนโยบายของพรรคการเมือง (party platform) เพื่อใช้เป็นนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป และเมื่อพรรคการเมืองได้เป็นรัฐบาลก็จะไปเสนอการตรากฎหมายหรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายตามนโยบายของพรรคการเมืองที่ได้แถลงต่อสาธารณชนไว้ต่อไป ความขัดแย้งอันเกิดจากการต่อรองผลประโยชน์ที่ไม่ลงตัวระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ก็จะสามารถประสานประโยชน์กันได้ ทำให้ลดความรุนแรงที่กลุ่มต่าง ๆ ที่อาจเผชิญหน้าหรือปะทะกันได้ผ่านกระบวนการดังกล่าว

ประการที่ห้า บทบาทและหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชน ในความหมายนี้ก็คือ ปัญหาและความต้องการของสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชนทั่วไปอาจได้รับการแก้ไขหรือทำให้เกิดผลสำเร็จได้ หากพรรคการเมืองทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการรับเรื่องราวและร้องทุกข์ โดยการรับฟังข้อมูลต่าง ๆ จากสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชนทั่วไปซึ่ง อาจจะมีได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นก็ตาม จากนั้น เจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองจะทำหน้าที่ศึกษาและวิเคราะห์กรณีที่เกิดขึ้น (case worker) เพื่อหาทางช่วยเหลือ ควบคู่ไปกับบทบาทนี้ พรรคการเมืองจึงต้องมีสาขาพรรคการเมืองที่กระจายกันอยู่ทั่วประเทศ

ประการที่หก บทบาทและหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้านหรือผู้ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ในระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาพรรคการเมืองใดที่มีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงกึ่งหนึ่ง หรือมิได้เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสม (coalition government) ก็จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบการบริหารประเทศของพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาล ในระบอบประชาธิปไตยระบบประธานาธิบดี ที่อำนาจบริหารแยกขาดจากอำนาจนิติบัญญัติชัดเจน พรรคการเมืองทั้งที่เป็นพรรคเดียวกันกับประธานาธิบดีและที่อยู่ฝ่ายตรงกันข้าม จะทำหน้าที่เสมือนเป็น “กระจกเงา” ที่คอยสะท้อนให้ประชาชนได้เห็นถึงการบริหารประเทศของฝ่ายบริหารว่าเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงไว้

หรือไม่ การบริหารประเทศมีความเสียหายกับประเทศชาติหรือประชาชนหรือไม่ เพื่อที่ฝ่ายบริหารจะได้มีความระมัดระวังในการใช้อำนาจ และไม่นำพาประเทศชาติไปสู่การแตกความสามัคคี อันจะเป็นผลดีต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาลเอง ในขณะเดียวกัน ประชาชนก็จะได้รับฟังรายงานจากพรรคฝ่ายค้านหรือพรรคที่มีได้เป็นฝ่ายบริหาร ซึ่งถือเป็นโอกาสของพรรคการเมืองดังกล่าวในการสร้างคะแนนนิยมกับประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จนอาจทำให้มีโอกาสชนะการเลือกตั้งและได้เป็นรัฐบาลในการเลือกตั้งทั่วไปคราวต่อไปก็ได้

ประการที่เจ็ด บทบาทและหน้าที่ในการสร้างผู้นำทางการเมือง ในแต่ละวงการ ย่อมมีความต้องการผู้นำที่มีคุณลักษณะและคุณสมบัติที่แตกต่างกันออกไป การสร้างผู้นำทางการเมืองจึงเป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองโดยตรง กล่าวคือ ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำในวงการอื่น ๆ เช่น วงการธุรกิจ ระบบราชการ ภาคประชาสังคม ฯลฯ เมื่อสมัครเข้าไปเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองใดแล้ว ย่อมได้รับการกล่อมเกล้าทางการเมือง (political socialization) ผ่านกลไกการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพของพรรคการเมืองนั้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของประเทศประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศในอเมริกาเหนือ ยุโรปตะวันตก ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น ฯลฯ ที่มีผู้นำทางการเมืองที่มีคุณภาพ ทั้ง ๆ ที่ผู้นำเหล่านั้นในอดีตอาจเคยเป็นนักแสดง นักธุรกิจ นักการศาสนา นักการทหาร นักวิชาการ และอาชีพอื่น ๆ มาก่อน แต่การหล่อหลอมภาวะผู้นำทางการเมือง (political leadership) ของพรรคการเมืองได้ทำให้พวกเขาก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองที่โดดเด่นได้

เมื่อพรรคการเมืองมีบทบาทและหน้าที่สำคัญหลายประการดังที่กล่าวมา พรรคการเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นอันจะขาดเสียมิได้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนแนวทางหนึ่งที่ทั่วโลกเห็นพ้องต้องกันก็คือการพัฒนาให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง สามารถแสดงบทบาทและทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของปวงชนได้ หรือเป็น “สถาบันทางการเมืองของประชาชน” นั่นเอง

ตารางที่ 2.1 บทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

บทบาทและหน้าที่	แนวทาง
1. ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน	พรรคการเมืองทำหน้าที่ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนตามแนวทางของพรรคการเมืองของตน ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นนโยบายในการแก้ปัญหาของประเทศชาติและประชาชนได้ดีที่สุด เพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้เลือกพรรคการเมืองของตน
2. สรรหาคูคลองมาเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และการคัดสรรตัวแทนของพรรคการเมืองเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทางการเมือง	การที่พรรคการเมืองจะมีความเข้มแข็งขึ้นอยู่กับการสรรหาคูคลองที่มีคุณภาพเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมากกว่าปริมาณ ถ้าพรรคการเมืองมีจำนวนสมาชิกที่มีคุณภาพมากเพียงพอและสามารถทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในการชักชวนให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองของตน ก็ย่อมจะทำให้พรรคการเมืองนั้นได้มีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลได้
3. ระดมสรรพกำลังทางการเมือง	มีเครือข่ายโยงใยติดต่อประสานประโยชน์กับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ และประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งในเมืองและชนบททั่วประเทศในการแสวงหาการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการสนับสนุนทางการเงิน การประชาสัมพันธ์ การออกเสียงลงคะแนนให้ผู้สมัครของพรรคการเมือง เพื่อให้พรรคการเมืองมีโอกาสได้เป็นรัฐบาล
4. ประสานประโยชน์อันเกิดจากความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่การตกลงโดยวิถีทางของประชาธิปไตย	พรรคการเมืองจะรวบรวมปัญหาและความต้องการของประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ มาศึกษาถึงสาเหตุและแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การตกลงร่วมกันทางการเมืองที่ประชาชนหรือกลุ่มที่มีความคิดเห็นแตกต่างสามารถยอมรับและสามารถตกลงกันได้

บทบาทและหน้าที่	แนวทาง
5. เป็นศูนย์กลางทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชน	พรรคการเมืองทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการรับเรื่องราวและร้องทุกข์ พรรคการเมืองจะทำหน้าที่ในการรับฟังข้อมูลต่างๆ จากสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชน ถึงแม้ว่าบุคคลใดจะมีได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นก็ตามเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองจะทำหน้าที่ศึกษาและวิเคราะห์กรณีที่เกิดขึ้น (case worker) เพื่อหาทางช่วยเหลือ ดังนั้น พรรคการเมืองจึงต้องมีสาขาพรรคการเมืองที่กระจายกันอยู่ทั่วประเทศ
6. ทำงานในฐานะฝ่ายค้าน	พรรคฝ่ายค้านจะทำหน้าที่เสมือนเป็น “กระจกเงา” ที่คอยสะท้อนให้ประชาชนได้เห็นถึงการบริหารประเทศของฝ่ายบริหารว่าได้บริหารประเทศเป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้หรือไม่ การบริหารประเทศมีความเสียหายกับประเทศชาติหรือประชาชนหรือไม่ เพื่อที่รัฐบาลจะต้องบริหารประเทศด้วยความระมัดระวังและไม่แตกความสามัคคี อันจะเป็นผลดีต่อประสิทธิภาพในการบริหารประเทศของรัฐบาล และประชาชนก็จะได้รับฟังรายงานจากพรรคฝ่ายค้านได้
7. สร้างผู้นำทางการเมือง	การสร้างผู้นำทางการเมืองเป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองโดยตรง เนื่องจากผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งผู้นำในต่างสาขาเมื่อสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกพรรคการเมืองแล้ว ย่อมได้รับการกล่อมเกลารวมทางการเมือง (political socialization) ผ่านกลไกการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของพรรคที่มีประสิทธิภาพ

ที่มา: ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ (2549: 21-27)

การสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมือง: แนวคิดและเกณฑ์พิจารณา

ระบอบประชาธิปไตยเป็นการผสมผสานของกระบวนการในการปกครองตนเองทั้งที่เป็นแบบทางการและในทางสังคมอย่างเป็นพลวัต ดังจะเห็นได้ว่าระบอบประชาธิปไตยไม่เพียงแต่เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะ (public life) เช่น การรณรงค์หาเสียง การไปลงคะแนนเลือกตั้ง การประชุมรัฐสภา การเป็นสมาชิกและร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางสังคม เท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องของการออกแบบและสถาปนาสถาบันทางการเมืองและสถาบันทางสังคม ซึ่งรวมถึงรัฐธรรมนูญและองค์กรต่าง ๆ ที่บัญญัติขึ้น สิทธิที่ได้รับการรับรอง เสรีภาพของสื่อมวลชน กระบวนการเลือกตั้ง กระบวนการตุลาการ ตลอดจนค่านิยมที่มีร่วมกันและองค์กรทางสังคมต่าง ๆ ด้วย การสถาปนาสถาบันทางการเมืองและสถาบันทางสังคมเหล่านี้ยังมีส่วนสำคัญในการดำรงรักษาการมีส่วนร่วม และป้องกันการใช้อำนาจที่เกินเลย ดังนั้น ความเชื่อมโยงและความสมดุลกันระหว่างการมีส่วนร่วมกับสถาบันจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมโดยไม่มีสถาบันต่าง ๆ นั้นจะเป็นความสับสนวุ่นวาย ไร้ประสิทธิภาพ และมีแนวโน้มที่จะตอบสนองคนเพียงไม่กี่คนแต่คนส่วนใหญ่เสียประโยชน์ ส่วนสถาบันต่าง ๆ ที่ขาดการมีส่วนร่วมก็จะกลายเป็นการทำงานที่ไร้ประโยชน์ และในกรณีที่เลวร้ายที่สุดจะกลายเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมจากข้างบนเท่านั้น

ในการสร้างพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน (political party as a political institution) นั้น โจเซฟ ลาพาลอมบารา และไมรอน ไวเนอร์ (Joseph LaPalombara and Myron Weiner, 1966 อ้างใน ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ, 2549: 25) เสนอว่ามีวงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอยู่ 4 ประการ กล่าวคือ *ประการแรก* พรรคการเมืองต้องมีความยั่งยืน โดยความยั่งยืนของพรรคการเมืองจะต้องไม่ขึ้นอยู่กับชีวิตหรืออำนาจของผู้นำในพรรคการเมือง *ประการต่อมา* พรรคการเมืองต้องมีสาขาพรรคการเมืองที่กระจายไปสู่ชนบท โดยมีโครงข่ายการติดต่อสื่อสารระหว่างสำนักงานใหญ่และสาขาพรรคการเมือง *ประการที่สาม* บรรดากลุ่มผู้นำในพรรคการเมืองมีความตั้งใจอย่างแท้จริงที่จะรวมอำนาจการตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ มาให้พรรคการเมืองของตนแต่ผู้เดียว หรืออย่างน้อยที่สุดอาจอาศัยการเข้าร่วมกับพรรคการเมืองอื่นก็ได้ แต่ต้องมีใช้การใช้สิทธิพลเข้าแทรกแซงนโยบายซึ่งเป็นความหมายหลักของกลุ่ม

ผลประโยชน์เท่านั้น และประการสุดท้าย พรรคการเมืองต้องมีความพยายามที่จะหาคะแนนนิยมเมื่อมีการเลือกตั้ง และแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนทั่วไปเมื่อไม่มีการเลือกตั้ง

นอกจากนี้ การสร้างความเข้มแข็งให้กับสาขาพรรคการเมืองก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากความเข้มแข็งของสาขาพรรคการเมือง ย่อมทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งในระดับชาติได้เป็นอย่างดี ปรีชา หงส์ไกรเลิศและคณะ (2549: 24-25) สรุปว่าสาขาพรรคการเมืองมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญ 10 ประการ ดังนี้

- (1) บทบาทและหน้าที่ในการสร้างผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่น
- (2) บทบาทและหน้าที่ในการสร้างรากฐานให้พรรคการเมืองในระดับชาติมีความเข้มแข็ง
- (3) บทบาทและหน้าที่ในการเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลข่าวสารในชุมชนท้องถิ่นให้กับพรรคการเมืองในระดับชาติ
- (4) บทบาทและหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนในระดับรากหญ้าที่มีความสนใจนโยบายและวิธีดำเนินงานของพรรคการเมืองในระดับชาติ
- (5) บทบาทและหน้าที่ในการสนับสนุนและส่งเสริมการเลือกตั้งของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- (6) บทบาทและหน้าที่ในการคัดสรรผู้มีความรู้ความสามารถและความเหมาะสมมาเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคในเขตเลือกตั้ง
- (7) บทบาทและหน้าที่ในการเป็นศูนย์กลางของสมาชิกพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และประชาชนในท้องถิ่น
- (8) บทบาทและหน้าที่ในการเป็นสื่อประสานระหว่างพรรคการเมืองกับสมาชิกพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และประชาชนในท้องถิ่น
- (9) บทบาทและหน้าที่ในการระดมทุนทางการเงินเพื่อสนับสนุนพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง เพราะสาขาพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในท้องถิ่น
- (10) บทบาทและหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์นโยบายของพรรคให้สมาชิกพรรคการเมืองประชาชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การพัฒนาพรรคการเมืองให้เข้มแข็งจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้สาขาพรรคการเมืองสามารถแสดงบทบาทและทำหน้าที่ดังที่กล่าวมา เพื่อให้สาขาพรรคการเมืองเป็นฐานรากในการพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็งต่อไป

จากแนวคิดในการสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมืองข้างต้น จะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองในฐานะสถาบันทางการเมืองของประชาชน (political party as a mass party) จะต้องมีกิจกรรมทางการเมืองตามบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ตลอดเวลา ทั้งในเวลาที่มีการเลือกตั้งและไม่มีเลือกตั้ง การสร้างพรรคการเมืองเพื่อนำไปสู่ความเป็นสถาบัน (institutionization) จึงต้องทำให้พรรคการเมืองเป็นสถาบันของประชาชนอย่างแท้จริง มิใช่เป็นแต่เพียงในนาม แต่ในทางปฏิบัติกลับกลายเป็นพรรคการเมืองของกลุ่มนายทุนผู้มีอิทธิพลซึ่งต้องการที่จะเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มพวกพ้องของตนโดยใช้ชื่อประชาชนมากล่าวอ้างเพื่อความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, 2548) ด้วยเหตุนี้ การสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมืองเพื่อให้เป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ อย่างน้อย 4 ประการ (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ, 2549: 26-27) คือ *ประการแรก* โครงสร้างของพรรคการเมืองจะต้องมีความเข้มแข็งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น *ประการต่อมา* พรรคการเมืองมีความสามารถในการรักษาวินัยของพรรค (party discipline) *ประการที่สาม* การจัดโครงสร้างการบริหารของพรรคต้องให้ความสำคัญกับการทำให้สาขาพรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและเป็นกลไกเชื่อมโยงกับประชาชน *ประการสุดท้าย* รัฐจะต้องมีส่วนสนับสนุนในเรื่องการจัดระเบียบทางการเงินให้กับพรรคการเมืองโดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองขึ้นมา

ความเข้มแข็งของพรรคการเมืองไทย:

ข้อสังเกตเบื้องต้น

พรรคการเมืองที่เข้มแข็ง...ต้องมีความยั่งยืน โดยความยั่งยืนของพรรคการเมืองจะต้องไม่ขึ้นอยู่กับชีวิตหรืออำนาจของผู้นำในพรรคการเมือง ต้องมีสาขาพรรคการเมืองที่กระจายไปสู่ชนบท บรรดากลุ่มผู้นำในพรรคการเมืองมีความตั้งใจอย่างแท้จริงที่จะรวมอำนาจการตัดสินใจต่าง ๆ มาให้พรรคการเมืองของตนแต่ผู้เดียว หรือมิฉะนั้นก็เข้าร่วมกับพรรคการเมืองอื่น ที่สำคัญ...พรรคการเมืองต้องมีความพยายามที่จะหาคะแนนนิยมเมื่อมีการเลือกตั้ง และแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนทั่วไปเมื่อไม่มีการเลือกตั้ง

- Joseph LaPalombara and Myron Weiner (1966)

การพัฒนาให้พรรคการเมืองและระบบพรรคการเมืองมีความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนเป็นความท้าทายที่ประเทศประชาธิปไตยเกิดใหม่ทั่วโลกต้องเผชิญอยู่เสมอ (Carey and Reynolds, 2007; Cox, 1997; LaPalombara and Weiner, 1966) และในกรณีของประเทศไทยก็ได้เป็นข้อยกเว้น ผลจากการนำหลักเกณฑ์ 4 ประการดังที่กล่าวมาในตอนที่แล้วไปใช้ประเมินความเข้มแข็งของพรรคการเมืองไทยในปัจจุบัน พบว่า พรรคการเมืองไทยยังไม่มีความเป็นสถาบันทางการเมืองสมกับที่ระบอบประชาธิปไตยคาดหวัง กล่าวคือ โครงสร้างของพรรคการเมืองไทยยังเป็นแบบ “รวมศูนย์อำนาจ” สาขาพรรคการเมืองยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะทำกิจกรรมทางการเมือง ในขณะที่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จากการสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐตกอยู่กับพรรคการเมืองใหญ่เพียงสองพรรค (ขั้วอำนาจ)

(1) โครงสร้างของพรรคการเมืองไทยยังเป็นแบบ “รวมศูนย์อำนาจ”

ในประเทศที่มีประชาธิปไตยก้าวหน้า โครงสร้างของพรรคการเมืองจะมีความเข้มแข็งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น กล่าวคือ คณะกรรมการของพรรคระดับชาติ (national committee) หรือคณะกรรมการ

กลางของพรรค (central committee) จะประกอบด้วยตัวแทนของสาขาพรรคในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสาขาพรรคที่แบ่งตามลักษณะของการรวมผลประโยชน์ (interest aggregation) เช่น สภากาแฟ แรงงาน สมาคมเกษตรกรรม สมาคมอุตสาหกรรม สหกรณ์ ชมรม ฯลฯ หรือแบ่งตามเขตการเลือกตั้ง (constituency) เช่น คณะกรรมการของพรรคการเมืองในระดับต่าง ๆ นับตั้งแต่เขตการเลือกตั้งขึ้นมาถึงระดับชาติในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น นอกจากนี้ พรรคการเมืองในประเทศเหล่านี้ยังมีการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองขึ้นตามเขตการเลือกตั้งทั่วประเทศ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและเป็นรากฐานให้กับพรรคการเมืองของตนอีกด้วย (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ, 2549: 26)

ประเทศไทยมีความพยายามในการสนับสนุนให้พรรคการเมืองมีการพัฒนาเข้มแข็งผ่านมาตรการทางกฎหมายมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การบัญญัติในรัฐธรรมนูญให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง และการนำการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ (party list) ซึ่งเป็นระบบการเลือกตั้งที่พรรคการเมืองมีอำนาจสูงในการคัดสรรผู้สมัคร มาใช้ร่วมกับระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา นอกจากนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ยังกำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมบทบาทของสาขาพรรคการเมือง โดยบัญญัติไว้ใน มาตรา 37 “ในกรณีที่จะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ว่าจะเป็น การเลือกตั้งทั่วไปหรือเป็นการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง คณะกรรมการสาขาพรรคการเมืองต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญเพื่อให้ความเห็นชอบในการเสนอชื่อบุคคลผู้สมควรได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบสัดส่วนในกลุ่มจังหวัดที่อยู่ในความรับผิดชอบของสาขาพรรคการเมืองนั้น”

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยชิ้นใหม่ ๆ ของนักวิชาการหลายท่าน¹ สรุปสอดคล้องกันว่าอำนาจในการตัดสินใจของพรรคการเมืองไทยยังคงรวมศูนย์อยู่ที่ผู้นำหรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลภายในพรรค บุญศรี มีวงศ์ อุโฆษ (2555) ทำการศึกษาข้อบังคับของสองพรรคการเมืองใหญ่ในประเทศไทยคือ พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคเพื่อไทย พบว่า การกำหนดสัดส่วนของบุคคลที่จะเข้าร่วมในการประชุมใหญ่ของทั้งสองพรรคได้ ให้นำหนักไปที่กรรมการบริหารพรรค สมาชิกที่เป็นรัฐมนตรี (ถ้ามี) สมาชิกที่เป็นสภาผู้แทนราษฎร และประธานสาขาพรรคหรือผู้แทนเท่านั้น ทำให้การตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ของพรรค โดยเฉพาะเรื่อง การพิจารณาคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นการตัดสินใจของสมาชิกระดับบนเท่านั้น ในขณะที่สมาชิกพรรคทั่วไปแทบจะไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมได้เลย พรรคการเมืองของไทยจึงมีลักษณะเป็น “พรรคของผู้นำ (elite parties)” ที่มีโครงสร้างองค์กรที่อ่อนแอ มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ไม่ชัดเจน และขาดศักยภาพใน

---

¹ ดูตัวอย่างงานวิจัยที่น่าสนใจ เช่น ณรงค์เดช สุระลิขิต (2554) บุญศรี มีวงศ์ อุโฆษ (2555) วรเจตน์ ภาคีรัตน์ (2554) Croissant and Chambers (2010) Hicken (2009) Siripan Noksuwan Sawasdee (2006) เป็นต้น

การริเริ่มและผลักดันนโยบาย พรรคการเมืองต่าง ๆ ของไทยมุ่งความสนใจไปที่การคัดเลือกบุคคลเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง และแสดงบทบาทในทางนิติบัญญัติและบริหารเท่านั้น (Croissant and Chambers, 2010: 217)

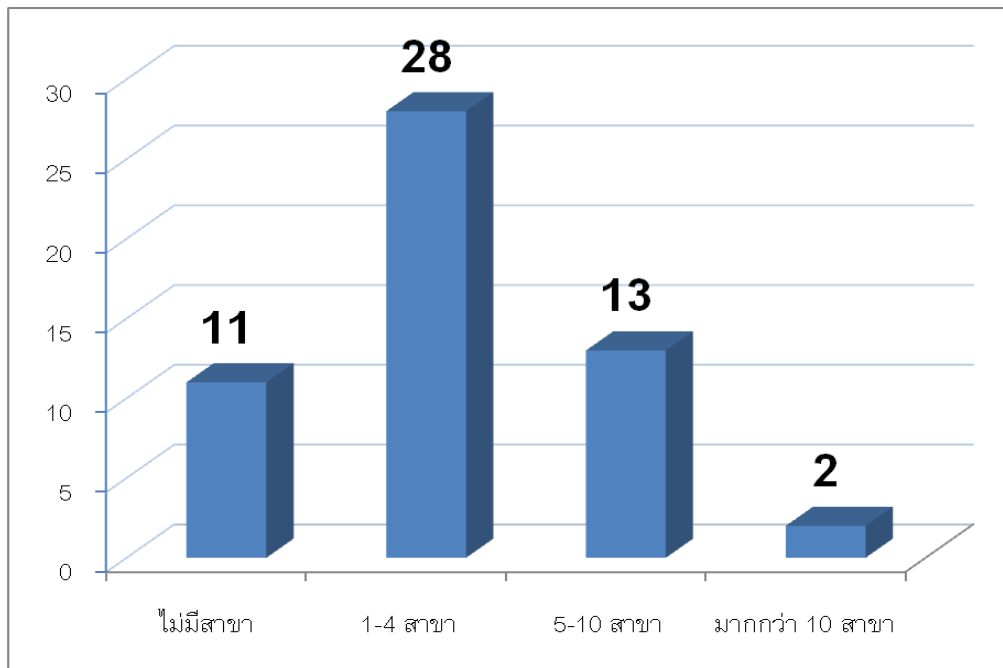
นอกจากนี้ จากข้อมูลพรรคการเมืองที่ดำเนินการอยู่ ณ วันที่ 29 สิงหาคม 2555² ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2555) พบว่า ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีพรรคการเมืองที่ยังดำเนินการอยู่ทั้งสิ้น 54 พรรค ในจำนวนนี้มีเพียง 2 พรรคเท่านั้นที่มีสาขาพรรคมากกว่า 10 สาขา คือพรรคประชาธิปัตย์ (178 สาขา) และพรรคไทยพอเพียง (11 สาขา) ในขณะที่พรรคการเมืองที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นมาได้ไม่นานจำนวน 11 พรรค³ ยังไม่มีสาขาพรรคการเมืองเลยแม้แต่สาขาเดียว (ภาพที่ 4.1) และเมื่อพิจารณาจำนวนสาขาพรรคการเมืองของทุกพรรครวมกันก็มีเพียง 377 สาขาเท่านั้น ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าจำนวนเขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่แบ่งออกเป็น 375 เขตเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 4.1) สะท้อนให้เห็นว่าพรรคการเมืองของประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งตั้งสาขาพรรคขึ้นมาเพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 บัญญัติไว้เท่านั้น โดยมีได้ให้ความสำคัญกับการตั้งสาขาพรรคให้กระจายไปในพื้นที่ต่างๆ อย่างทั่วถึง เพื่อให้สาขาพรรคเป็นกลไกของพรรคในการเชื่อมโยงกับประชาชน อันจะเป็นการวางรากฐานความเข้มแข็งให้แก่พรรคการเมืองนั้นๆ เอง

---

² สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีการปรับปรุงข้อมูลพรรคการเมืองที่ดำเนินการอยู่เป็นประจำ การวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่สุด ณ วันที่ทำการศึกษา

³ พรรคการเมืองที่ยังไม่มีการจัดตั้งสาขาพรรค ประกอบด้วยพรรคชีวิตที่ดีกว่า (ก่อตั้ง 6 ตุลาคม 2542) พรรครักชวานาไทย (ก่อตั้ง 21 กันยายน 2554) พรรคแรงงานไทยสามัคคี (ก่อตั้ง 29 กันยายน 2554) พรรคสัจจานุภาพ (ก่อตั้ง 13 กุมภาพันธ์ 2555) พรรคพลังสหกรณ์ (ก่อตั้ง 20 กุมภาพันธ์ 2555) พรรครวมพลังใหม่ (ก่อตั้ง 28 มีนาคม 2555) พรรคท้องถิ่นไทย (ก่อตั้ง 30 มีนาคม 2555) พรรคอนุรักษ์รักษาม (ก่อตั้ง 2 พฤษภาคม 2555) พรรคไทยก้าวไกล (ก่อตั้ง 13 มิถุนายน 2555) พรรคพลังเครือข่ายประชาชน (ก่อตั้ง 11 กรกฎาคม 2555) พรรคไทยรักชาติ (ก่อตั้ง 27 กรกฎาคม 2555) พรรคถิ่นกาขาว (ก่อตั้ง 7 สิงหาคม 2555)

ภาพที่ 4.1 จำนวนพรรคการเมืองแยกตามจำนวนสาขาพรรคการเมืองของแต่ละพรรค

ข้อมูล: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2555ก)

ตารางที่ 4.1 จำนวนสาขาพรรคการเมืองของพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร

พรรคการเมือง	ปีที่ก่อตั้ง*	จำนวนสาขา**	จำนวน ส.ส.***
เพื่อไทย	2550	5	263
ประชาธิปัตย์	2525	178	160
ภูมิใจไทย	2551	5	34
ชาติไทยพัฒนา	2551	7	19
ชาติพัฒนา	2550	4	7
พลังชล	2554	4	7
รักประเทศไทย	2553	4	4
มาตุภูมิ	2551	4	2
รักษสันติ	2554	4	1
มหาชน	2541	9	1
ประชาธิปัตย์ใหม่	2554	4	1

ข้อมูล: *, ** สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2555ก) *** สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2554)

(2) พรรคการเมืองไทยยังมีปัญหาเรื่องการรักษาวินัยของพรรค (party discipline)

พรรคการเมืองที่เข้มแข็งต้องมีความสามารถในการรักษาและเอาใจจริงเอาใจกับการบังคับใช้วินัยของพรรค พรรคการเมืองจะต้องมีระเบียบข้อบังคับ และมีการลงโทษทางวินัยแก่สมาชิกของพรรคที่กระทำการฝ่าฝืนมติของพรรคอย่างเฉียบขาด การรักษาวินัยของพรรคเป็นมาตรการสำคัญในการสร้างพรรคการเมืองให้เข้มแข็ง (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ, 2549: 26) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 วางหลักการที่เป็นการส่งเสริมให้พรรคการเมืองไทยสามารถรักษาวินัยของพรรคในหลายมาตรา ที่สำคัญ เช่น มาตรา 20 (4) บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมืองสิ้นสุดลงเมื่อ “พรรคการเมืองมีมติให้ออกตามข้อบังคับพรรคการเมืองเพราะกระทำผิดวินัยหรือจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุร้ายแรงอื่น”

การสิ้นสุดสมาชิกภาพตามมาตรา 20 (4) นี้ “ถ้าสมาชิกผู้นั้นดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย มติของพรรคการเมืองต้องเป็นมติของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น และมติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการบริหารพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองทั้งหมดและการลงมติให้ลงคะแนนลับ...”

นอกจากนี้ “...ถ้าสมาชิกผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ คัดค้านว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม⁴ ของรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามมาตรา 65 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ สมาชิกผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยหรือจะคงสมาชิกภาพของพรรคการเมืองนั้นต่อไปก็ได้”

ด้วยเหตุนี้ ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 จะให้ความสำคัญกับการรักษาวินัยของพรรคการเมือง แต่การดำเนินการใดๆ เพื่อรักษาวินัยของพรรคการเมือง

---

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 65 วรรคสาม บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามีผิดหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย”

นั้นก็ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะข้อจำกัดตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติคุ้มครองในเรื่องสถานะและความเป็นอิสระในความเป็นผู้แทนปวงชนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวในความเห็นของนักนิติศาสตร์บางท่านมีลักษณะ “เปิดช่อง” ให้สามารถตีความได้อย่างกว้างขวางถึงขนาดที่พรรคการเมืองไม่สามารถขับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ออกจากการเป็นสมาชิกได้เลยก็เป็นได้ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2554) ปัญหาเรื่องวินัยของพรรคการเมืองจึงเป็นประเด็นที่ยังมีการถกเถียงกันอยู่ในหลายแง่มุม ดังที่ลิขิต อีร์เวคิน (2555) ให้ความเห็นว่า

“ที่ผ่านมาพรรคการเมืองไทยประสบปัญหาเรื่องนักการเมืองไม่รักษาวินัยของพรรคการเมือง ทำให้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต้องมีการบัญญัติไว้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ต้องสังกัดพรรคการเมืองอย่างน้อย 90 วันก่อนวันเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง แต่บทบัญญัติเช่นนี้ยังคงมีอยู่เพื่อช่วยให้พรรคการเมืองสามารถควบคุมนักการเมืองให้รักษาวินัยของพรรคได้”

ความเห็นของลิขิตดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าในทางปฏิบัติ พรรคการเมืองของไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีความสามารถเพียงพอในการรักษาวินัยพรรคของตนมากนัก และจำเป็นต้องอาศัยมาตรการทางกฎหมาย เช่น การบังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 101 (3) และสิทธิในการให้สมาชิกพรรคพ้นจากสมาชิกภาพดังที่กล่าวมา เป็นต้น

ตารางที่ 4.2 คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 101 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (3) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง
- (4) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง

ดังต่อไปนี้ด้วย

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา

(ง) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี

(5) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบสัดส่วนต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตาม (๔) ด้วยแต่ลักษณะดังกล่าวในกรณีใดที่กำหนดถึงจังหวัด ให้หมายถึงกลุ่มจังหวัด

(6) คุณสมบัติอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ที่มา: รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

(3) สาขาพรรคการเมืองยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะทำกิจกรรมทางการเมือง

พรรคการเมืองในประเทศประชาธิปไตยก้าวหน้ามักอาศัยกลไกสาขาพรรคการเมืองเป็นกลไกขับเคลื่อนกิจกรรมของพรรคในระดับพื้นที่ พรรคการเมืองที่เข้มแข็งจะมีการกำหนดตำแหน่งของเจ้าหน้าที่สำหรับการบริหารสาขาพรรคการเมือง เพื่อทำกิจกรรมทางการเมืองของพรรค และสนองตอบบทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมืองในการสร้างผู้นำทางการเมืองซึ่งต้องเริ่มจากระดับท้องถิ่นขึ้นมา (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ, 2549: 27) อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 กำหนดให้การจัดโครงสร้างการบริหารสาขาพรรคการเมืองเป็นรูปแบบ “คณะกรรมการสาขาพรรค” ประกอบด้วยตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ประธานสาขาพรรคการเมือง
- 2) รองประธานสาขาพรรคการเมือง
- 3) เลขานุการสาขาพรรคการเมือง
- 4) รองเลขานุการสาขาพรรคการเมือง

- 5) เหมืองสาขาพรรคการเมือง
- 6) นายทะเบียนสมาชิกสาขาพรรคการเมือง
- 7) โฆษกสาขาพรรคการเมือง

จากโครงสร้างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ตำแหน่งต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีอยู่ในสาขาพรรคการเมืองของไทยในปัจจุบันกำหนดให้มีเฉพาะตำแหน่งในทางบริหารและธุรการเพื่อประโยชน์ในการจัดการสำนักงานสาขาพรรคเท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดตำแหน่งโดยมุ่งเน้นไปที่บทบาทและหน้าที่ของสาขาพรรคการเมืองในการเป็นกลไกที่สำคัญของพรรคเพื่อทำกิจกรรมทางการเมืองในระดับพื้นที่/ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น หากต้องการสร้างความเข้มแข็งของพรรคการเมืองโดยสร้างจากสาขาพรรคการเมือง ควรมีการจัดแบ่งโครงสร้างการบริหารงานของสาขาพรรคการเมืองให้ครอบคลุมภารกิจสำคัญ ๆ ที่สาขาพรรคการเมืองควรเป็นกลไกขับเคลื่อนหลัก เช่น งานทะเบียนสมาชิกพรรค งานสมาชิกสัมพันธ์และการประชาสัมพันธ์ งานสำรวจประชามติ งานระดมทุนเข้าพรรคการเมือง งานรณรงค์การเลือกตั้ง งานวิชาการ แผนงาน และโครงการ งานรับเรื่องราวและร้องทุกข์ เป็นต้น

(4) ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จากการสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐตกอยู่กับพรรคการเมืองใหญ่เพียงสองพรรค (ชัชวาลา)

ใครควรเป็นผู้สนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง? เป็นคำถามที่มีการถกเถียงอภิปรายกันมาช้านาน แต่ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา ดูเหมือนว่าแนวคิดที่เสนอว่าพรรคการเมืองควรได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐจะเป็นที่ยอมรับและมีการนำไปปฏิบัติใช้กันอย่างกว้างขวางในประเทศเสรีประชาธิปไตย เช่น เยอรมนี เดนมาร์ก สวีเดน และประเทศประชาธิปไตยใหม่ในยุโรปตะวันออก (Fisher and Eisenstadt, 2004) ภายใต้แนวคิดนี้ รัฐจะต้องเข้าไปช่วยจัดระเบียบทางการเงินให้กับพรรคการเมืองโดยการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและเป็นสถาบันทางการเมืองของปวงชนอย่างแท้จริง มิใช่เป็นพรรคการเมืองที่กลุ่มอิทธิพลทางการเงินมาครอบงำในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมือง ซึ่งย่อมจะเป็นอันตรายสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

การกำหนดเกณฑ์การสนับสนุนพรรคการเมืองจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเงินที่มาจากเงินภาษีอากรของประชาชนจะต้องครอบคลุมถึงเกณฑ์มาตรฐานที่จะพัฒนาให้พรรคการเมือง

ทั้งพรรคขนาดใหญ่ พรรคขนาดกลาง และพรรคขนาดเล็กได้รับโอกาสรับการสนับสนุนทางการเงินจากกองทุนอย่างเป็นธรรม กล่าวคือ พรรคการเมืองขนาดใหญ่สามารถทำหน้าที่ทางการเมืองของตนโดยไม่ถูกรอบงำจากกลุ่มทุนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนพรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็กก็มีโอกาสสร้างความเข้มแข็งจนสามารถเป็นพรรคขนาดใหญ่ หรือมีโอกาสเป็นรัฐบาลได้ ดังที่เกิดขึ้นในประเทศเยอรมนี ในกรณีของพรรคกรีน (The Green Party) ซึ่งเป็นพรรคการเมืองขนาดเล็กในปี ค.ศ. 1990 แต่สามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นพรรคร่วมรัฐบาลผสมในรัฐบาลของนายเกอร์ฮาร์ด ชโรเดอร์ (Gerhard Schroder) แห่งพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยในที่สุด⁵ (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ, 2549: 27) อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ของประเทศประชาธิปไตยใหม่ (new democracies) จำนวนมาก พบว่า มาตรการในการกำกับและสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองอาจนำไปสู่ผลที่มีได้คาดหมายได้เช่นกัน กล่าวคือ ประการแรก การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองเป็นมาตรการที่ต้องใช้ควบคู่กับการกำกับควบคุม และดูแลพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองที่ต้องพึ่งพาเงินสนับสนุนโดยรัฐขาดอิสระในการวางโครงสร้างและไม่มี ความคล่องตัวในการบริหารจัดการกิจการภายในของพรรค ประการต่อมา ในหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศที่มีพรรคการเมืองบางพรรคผูกขาดการครองอำนาจ การจัดสรรเงินสนับสนุนแก่พรรคการเมืองอาจเกิดความไม่เป็นธรรมกับพรรคฝ่ายค้าน ประการสุดท้าย การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองในบางประเทศไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นมาตรการที่ไม่เป็นที่รับรู้ของประชาชนทั่วไป (Nassmacher, 2003)

กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองของประเทศไทยก่อตั้งขึ้นครั้งแรกตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อให้การสนับสนุนทางการเงินหรือประโยชน์อย่างอื่นแก่พรรคการเมือง และดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จากข้อมูลสรุปการจัดสรรเงินสนับสนุนให้พรรคการเมืองของสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง พบว่า ตั้งแต่ปี 2542-2555 กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง ได้มีการจัดสรรงบประมาณตามโครงการและแผนงาน ตลอดจนเงินสนับสนุนค่าไปรษณีย์และค่าสาธารณูปโภคแก่พรรคการเมือง รวมทั้งสิ้น 81 พรรค รวมเป็นเงินงบประมาณ 2,503,522,208.32 บาท (สองพันห้าร้อยสามล้านห้าแสนสองหมื่นสองพันสองร้อยแปดบาทสามสิบสองสตางค์)

---

⁵ ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อปี 2552 แม้ว่าพรรคกรีนจะไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาล แต่ก็ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา จำนวน 68 ที่นั่ง เป็นอันดับที่ 5 รองจากพรรค Christian Democratic Union (194 ที่นั่ง) พรรค Social Democratic Party (146 ที่นั่ง) พรรค Free Democratic Party (93 ที่นั่ง) และพรรค The Left (76 ที่นั่ง) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง

ปัจจุบัน กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมือง ใน 3 ช่องทางหลัก คือ

1) การจัดสรรเงินสนับสนุนให้แก่พรรคการเมืองตามมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

จัดสรรเงินสนับสนุนเป็นรายปีแก่พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งล่าสุด และต้องได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนหรือแบบแบ่งเขตเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละ 0.5 ของคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งแบบใด แบบหนึ่งทั้งหมด

2) การจัดสรรเงินสนับสนุนสมทบแก่พรรคการเมืองที่ได้รับบริจาคโดยแสดงเจตนาในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปีตามมาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

จัดสรรเงินสนับสนุนสมทบแก่พรรคการเมืองที่ได้รับบริจาคโดยแสดงเจตนาในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปี ร้อยละ 5 ของจำนวนเงินบริจาคทั้งหมดที่ได้รับจากการแสดงเจตนาารวมกัน

3) การจัดสรรเงินสนับสนุนให้แก่พรรคการเมืองตามมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

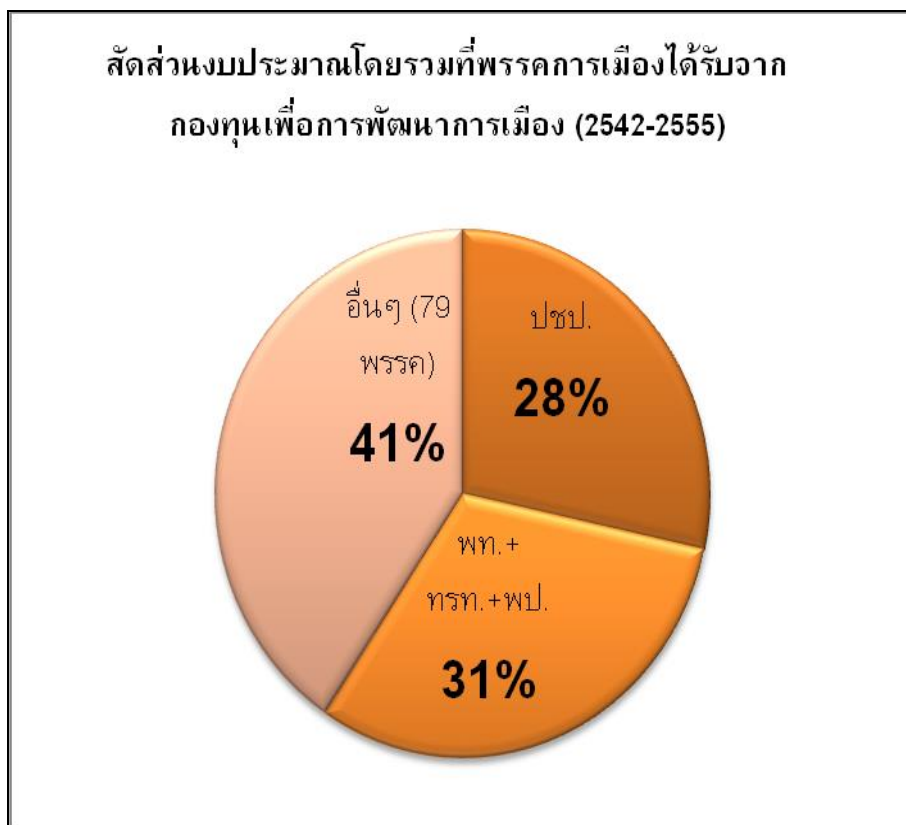
คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจกำหนดให้พรรคการเมืองได้รับการสนับสนุนค่าไปรษณียากร ค่าโทรศัพท์หรือค่าโทรคมนาคมอื่น การจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ของพรรคการเมือง ค่าเช่าสำนักงานพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมือง ค่าสาธารณูปโภค ค่าเช่าสถานที่จัดประชุมใหญ่พรรคการเมืองหรือจัดประชุมใหญ่สาขาพรรคการเมืองหรือเพื่อการหาเสียงเลือกตั้ง และการอื่นเพื่อให้พรรคการเมืองสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกันตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นสมควร

ที่มา: กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง [<http://www2.ect.go.th/about.php?Province=fdp&SiteMenuID=8265>]

อย่างไรก็ตามและเป็นที่น่าสังเกตว่า ผลประโยชน์จากการจัดสรรดังกล่าวมากกว่าครึ่งหนึ่งไปตกอยู่กับพรรคการเมืองขนาดใหญ่เพียงสองพรรค (ขั้ว) เท่านั้น กล่าวคือ พรรคประชาธิปัตย์ได้รับงบประมาณสนับสนุน รวม 710,438,937.56 บาทหรือคิดเป็นร้อยละ 28.4 ในขณะที่พรรคเพื่อไทยได้

งบประมาณสนับสนุนทั้งหมด 41,935,060.00 บาท ซึ่งเมื่อนำไปรวมกับงบประมาณที่พรรคไทยรักไทย และพรรคพลังประชาชนได้รับ เป็นเงิน 682,492,904.33 และ 52,288,817.44 บาท ตามลำดับแล้ว ก็จะกลายเป็นยอดรวมงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนฯ ทั้งสิ้น 776,716,781.77 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 31 กล่าวให้ชัดยิ่งกว่าก็คือ พรรคการเมือง (ชั่วคราวเมือง) สองพรรคใหญ่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง รวมกันเกือบร้อยละ 60 ในขณะที่พรรคการเมืองอื่นอีก 79 พรรค ได้รับงบประมาณรวมกันประมาณร้อยละ 40 เท่านั้น (ภาพที่ 4.2) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าหลักการในการก่อตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองขึ้นมาเพื่อส่งเสริมพรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็ก ให้มีโอกาสสร้างความเข้มแข็งจนสามารถพัฒนาเป็นพรรคขนาดใหญ่ได้ดังที่เกิดขึ้นบ้างแล้วในประเทศประชาธิปไตยแถบยุโรปตะวันตก ยังมีอาจบรรลุผลเช่นนั้นได้ในกรณีของประเทศไทย

ภาพที่ 4.2

ข้อมูล: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2555ข)

ปัญหาความไม่กระจายตัวของการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนแก่พรรคการเมืองนี้มิได้เกิดจากความผิดพลาดในการบริหารกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง แต่เป็นปรากฏการณ์ที่มักเกิดขึ้นเสมอในประเทศประชาธิปไตยใหม่หรือประเทศที่ประชาธิปไตยยังไม่ก้าวหน้า (illiberal democracies) เช่น ในรัสเซีย พรรคการเมืองจำนวนมากที่จัดตั้งขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถจัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรได้อย่างเข้มแข็ง มีสมาชิกจำนวนน้อย และไม่สามารถระดมพลังสนับสนุนจากสาธารณชนได้อย่างกว้างขวาง ส่งผลให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยชนชั้นนำของประเทศ บนรากฐานทางทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้เปรียบได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐมากกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ (Hague and Harrop, 2007: 253-254) ดังนั้นการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสนับสนุนทางการเงินแก่พรรคการเมืองจะต้องเข้าใจธรรมชาติของความได้เปรียบหรือเสียเปรียบดังกล่าวด้วย

บทส่งท้าย:

ทำอย่างไรให้พรรคการเมืองไทยเข้มแข็ง?

แนวทางในการพัฒนาการเมืองของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาพรรคการเมือง และมองว่าพรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ผ่านมา การพัฒนาให้พรรคการเมืองไทยเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งดำเนินการผ่านมาตรการทางกฎหมาย ทั้งโดยการบัญญัติส่งเสริมไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตลอดจนกฎ ระเบียบต่างๆ ที่ออกโดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม เมื่อนำเกณฑ์เรื่องความเข้มแข็งของพรรคการเมืองที่ประเทศประชาธิปไตยทั่วโลกนิยมใช้กันมาพิจารณาความเข้มแข็งของพรรคการเมืองในประเทศไทยแล้วกลับพบว่า พรรคการเมืองไทยยังไม่มีความเป็นสถาบันทางการเมืองที่สามารถแสดงบทบาทและทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของปวงชนได้อย่างแท้จริง พรรคการเมืองไทยยังคงมีโครงสร้างการบริหารที่รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ไว้ที่ตัวผู้นำพรรคหรือคณะกรรมการระดับแกนนำของพรรค เช่น การคัดสรรบุคคลเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง การพิจารณาลงโทษสมาชิกในเรื่องวินัยของพรรค เป็นต้น สาขาพรรคการเมืองยังไม่มีบทบาทเท่าที่ควร และไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะทำหน้าที่เป็นกลไกที่สำคัญของพรรคเพื่อทำกิจกรรมทางการเมืองในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ แม้พรรคการเมืองจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐ โดยเฉพาะผ่านการจัดสรรงบประมาณของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองซึ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องมามากกว่าสิบปีแล้ว แต่งบประมาณส่วนใหญ่กลับถูกจัดสรรให้กับพรรคการเมืองขนาดใหญ่ซึ่งมีความได้เปรียบในเรื่องฐานคะแนนนิยมและฐานทรัพยากรมากกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ อยู่แล้ว

ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้พิจารณาประกอบการปรับปรุงกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับหลักการในการส่งเสริมให้พรรคการเมืองไทยมีความเข้มแข็ง บทความนี้มีข้อเสนอแนะในเบื้องต้น 2 ประการ คือ

ประการแรก ควรเพิ่มมาตรการที่เป็นการส่งเสริมบทบาทของสาขาพรรคการเมืองให้มากขึ้น โดยบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ให้สาขาพรรคการเมืองมีการจัดโครงสร้างที่เอื้อต่อการแสดงบทบาทและทำหน้าที่เป็นกลไกที่สำคัญของพรรคเพื่อทำ

กิจกรรมทางการเมืองในระดับพื้นที่/ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง เช่น กำหนดให้มีฝ่ายหรือส่วนงานที่มีภารกิจในเรื่องการทะเบียนสมาชิกพรรค สมาชิกสัมพันธ์และการประชาสัมพันธ์ การสำรวจประชามติ การระดมทุนเข้าพรรคการเมือง การรณรงค์การเลือกตั้ง งานวิชาการ แผนงาน และโครงการ และการรับเรื่องราวและร้องทุกข์ เป็นต้น อยู่ในโครงสร้างทางการบริหารของสาขาพรรคการเมือง และการพิจารณางบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของพรรคการเมืองตามโครงการและแผนงานของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองก็ดำเนินการให้สอดคล้องกับการกำหนดตำแหน่งในสาขาพรรคการเมืองดังกล่าว

นอกจากนี้ ยังควรเพิ่มบทบาทของสาขาพรรคการเมืองในการคัดสรรตัวแทนของพรรคในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้มากขึ้น โดยการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 38 วรรคหนึ่ง ที่กำหนดว่า “การพิจารณาส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบสัดส่วนของพรรคการเมือง ให้เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและคณะกรรมการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง” โดยเพิ่มองค์ประกอบประธานสาขาพรรคการเมืองเข้าไป ดังนี้

“การพิจารณาส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบสัดส่วนของพรรคการเมือง ให้เป็นความรับผิดชอบของคณะกรรมการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและประธานสาขาพรรคการเมือง”

จากสภาพปัญหาทางการเมืองในปัจจุบัน ที่บุคคลสำคัญในพรรคการเมืองพยายามหลบเลี่ยงไม่ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารพรรค เพื่อป้องกันการถูกลงโทษทางการเมืองกรณีพรรคการเมืองถูกยุบ นับเป็นโอกาสอันดีในการส่งเสริมบทบาทของสาขาพรรคการเมือง ทำให้การมีตำแหน่งในสาขาพรรคการเมืองมีความหมายและมีอิทธิพลในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของพรรคการเมืองได้ ก็จะเป็นการจูงใจให้บุคคลสำคัญในพรรคการเมืองสนใจเข้าไปดำรงตำแหน่งในสาขาพรรคการเมืองมากขึ้น และทำให้พรรคการเมืองหันมาให้ความสำคัญกับการจัดตั้งสาขาและพัฒนาศักยภาพของสาขาพรรคมากกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งนี้แม้ว่าความตื่นตัวสนใจของพรรคการเมืองที่จะพัฒนาสาขาพรรคการเมืองของตนนั้นจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของตนเองหรือผลประโยชน์ทางการเมือง แต่อย่างน้อยการมีสาขาของพรรคการเมืองกระจายลงไปในพื้นที่เลือกตั้งต่าง ๆ และมีการดำเนินกิจกรรมที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างสม่ำเสมอ ก็น่าจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนบ้าง ต่างจากสภาพปัจจุบันที่ประชาชนแทบจะไม่ได้รับรู้และรับประโยชน์ใด ๆ จากการมีสาขาพรรคการเมืองเลย

ประกาศที่สอง ควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 78 ว่าด้วยการให้ลดหรือเลิกการจัดสรรเงินสนับสนุนตามมาตรา 75 แก่พรรคการเมืองเสียใหม่ จากที่ใช้เรื่องการไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเงื่อนไขในการลดสัดส่วนหรือยกเลิก การจัดสรรเงินสนับสนุน ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้เปรียบ มาใช้เงื่อนไขอื่น ๆ ที่กระตุ้นให้พรรคการเมืองขนาดกลางและเล็กมีความกระตือรือร้นในการทำงานการเมืองมากขึ้นแทน ซึ่งมีแนวทางที่เป็นไปได้หลายแนวทาง

ตารางที่ 5.1 การให้ลดหรือเลิกการจัดสรรเงินสนับสนุนตามมาตรา 75

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 78 บัญญัติว่า “ให้ลดหรือเลิกการจัดสรรเงินสนับสนุนตามมาตรา 75 แก่พรรคการเมืองตามสัดส่วนและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่สมาชิกของพรรคการเมืองใดไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปสองครั้งติดต่อกัน ให้ลดเงินสนับสนุนพรรคการเมืองที่คำนวณได้ตามมาตรา 75 ลงกึ่งหนึ่ง

(2) ในกรณีที่สมาชิกของพรรคการเมืองใดไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปสามครั้งติดต่อกัน ให้ลดเงินสนับสนุนพรรคการเมืองที่คำนวณได้ตามมาตรา 75 ลงสามในสี่

(3) ในกรณีที่สมาชิกของพรรคการเมืองใดไม่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปสี่ครั้งติดต่อกัน ให้เลิกให้เงินสนับสนุนตามมาตรา 75 แก่พรรคการเมืองนั้น

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ คำว่า “ไม่ได้รับเลือกตั้ง” ให้หมายความรวมถึงการที่พรรคการเมืองไม่ได้ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย

ในกรณีที่พรรคการเมืองใดมีสมาชิกได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งแทนตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ว่าง ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องดำเนินการตามมาตรา 75

ที่มา: พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550

แนวทางที่ 1 การใช้คะแนนที่พรรคการเมืองได้รับจากการเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อเป็นเงื่อนไขในการลดหรือยกเลิกเงินสนับสนุนฯ เพียงอย่างเดียว โดยอาจใช้เงื่อนไขในกรณีที่พรรคการเมืองใดได้รับคะแนนจากการเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อลดลงสองครั้งติดต่อกัน ให้ลดเงินสนับสนุนพรรคการเมืองที่คำนวณได้ตามมาตรา 75 ลงกึ่งหนึ่ง ถ้าได้คะแนนลดลงสามครั้งติดต่อกัน ให้ลดเงินสนับสนุนลงสามในสี่ และถ้าได้คะแนนลดลงสี่ครั้งติดต่อกัน ให้เลิกให้เงินสนับสนุนตามมาตรา 75 แก่พรรคการเมืองนั้น เป็นต้น

แนวทางที่ 2 การใช้จำนวนเงินบริจาคที่ผู้เสียภาษีแสดงเจตนาในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปี ตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 เป็นเงื่อนไขในการลดหรือยกเลิกเงินสนับสนุนฯ โดยอาจวางเงื่อนไขในกรณีที่พรรคการเมืองใดได้รับเงินบริจาคตามมาตรา 58 ลดลงสามปีติดต่อกัน ให้ลดเงินสนับสนุนพรรคการเมืองที่คำนวณได้ตามมาตรา 75 ลงกึ่งหนึ่ง ถ้าได้คะแนนลดลงหกปีติดต่อกัน ให้ลดเงินสนับสนุนลงสามในสี่ และถ้าได้คะแนนลดลงสิบปีติดต่อกัน ให้เลิกให้เงินสนับสนุนตามมาตรา 75 แก่พรรคการเมืองนั้น เป็นต้น

ทั้งนี้ อาจมีแนวทางที่เป็นไปได้อื่น ๆ อีก แต่หัวใจสำคัญของการกำหนดให้มีการลดหรือเลิกการจัดสรรเงินสนับสนุนตามมาตรา 75 นั้น ต้องคำนึงถึงความสมดุลกันระหว่างสองหลักการ คือ หลักการที่มุ่งควบคุมให้พรรคการเมืองที่ได้รับการจัดสรรเงินสนับสนุน ใช้งบประมาณที่ได้ไปใช้อย่างถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการสนับสนุนพรรคการเมืองโดยรัฐ กับอีกหลักการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน คือหลักการที่มุ่งสนับสนุนให้พรรคการเมืองดำรงอยู่ โดยสามารถรักษาเจตนารมณ์และอุดมการณ์ทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้อย่างมั่นคงด้วย

โดยสรุป การพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง มิใช่การควบคุมพรรคการเมืองให้อยู่ในร่องในรอย หรือปล่อยปละละเลยให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งภายในแต่ไม่ใส่ใจกับความต้องการของประชาชน แต่การพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง ที่แท้จริงนั้น คือการสนับสนุนส่งเสริมให้พรรคการเมืองมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้สามารถดำรงสถานะความเป็นพรรคการเมืองได้อย่างมั่นคง โดยไม่หวังพึ่งพาการสนับสนุนจากรัฐแต่เพียงอย่างเดียว ที่สำคัญที่สุด พรรคการเมืองต้องมีความสามารถในการแสดงบทบาทและทำหน้าที่ตามที่ระบอบประชาธิปไตยคาดหวัง และเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ณรงค์เดช สุรโฆษิต. 2554. แนวทางปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- บุญศรี มีวงศ์โฆษ. 2555. แนวทางการปฏิรูประบบการเลือกตั้งและพรรคการเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. 2548. พรรคการเมืองในสหราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง.
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. 2549. "พรรคการเมืองไทย" ใน นรนิติ เศรษฐบุตร.บรรณาธิการ. การเมืองการปกครองไทยในรอบ 60 ปี แห่งการครองสิริราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ. 2549. การประเมินผลการใช้จ่ายเงินของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองประจำปี 2548. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.
- ลิขิต ธีรเวคิน. 2555. ปาฐกถาพิเศษ ในการสัมมนาวิชาการของสถาบันพระปกเกล้าเรื่องการปฏิรูปพรรคการเมือง: การสังกัดพรรค การยุบพรรค และการตอบสนองความต้องการของปวงชน เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2555 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ กรุงเทพฯ.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. 2554. รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาในการรักษาวินัยพรรคการเมืองและการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- วิสุทธิ โปธิแท่น. 2544. การดำเนินกิจการของพรรคการเมืองไทย: คู่มือปฏิบัติหน้าที่สมาชิกรัฐสภา. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. 2555ก. ข้อมูลพรรคการเมืองที่ยังดำเนินการอยู่ ณ วันที่ 2 กรกฎาคม 2555. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2555 จาก <http://www.ect.go.th/newweb/upload/cms02/download/4080-1721-0.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. 2555ข. สรุปการจัดสรรเงินสนับสนุนให้พรรคการเมือง ตั้งแต่ปี 2542-2555. สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2555 จาก <http://www.ect.go.th/newweb/upload/cms02/download/4242-9636-0.pdf>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 24 เลือกตั้ง ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2554. สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2555 จาก <http://mp.parliament.go.th/map2554/index.aspx>.

เสนีย์ คำสุข. 2554. “พรรคการเมือง: บทสำรวจงานศึกษาในรูปแบบต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา.” ใน รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์เนื่องในโอกาสครบรอบ 33 ปี มสธ. ครบรอบ 29 ปี รัฐศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาษาต่างประเทศ

Carey, John and Andrew Reynolds. 2007. “Parties and Accountable Government in New Democracy.” Party Politics 13 (2): 255-274.

Chambers, Paul and Aurel Croissant. 2010. Intra-Party Democracy in Thailand. Asian Journal of Political Science 18 (2): 195-223.

Cox, Gary. 1997. Making Votes Count. Cambridge: Cambridge University Press.

Fisher, Justin and Todd Eisenstadt. 2004. Comparative Party Finance: What is to be done? Party Politics 10 (6): 619-26.

Hague, Rod and Martin Harrop. 2007. Comparative Government and Politics: An Introduction. 7th edition. New York: Palgrave Macmillan.

Hicken, Allen. 2009. Building Party Systems in Developing Democracies. New York: Cambridge University Press.

Hofmeister, Wilhelm, and Karsten Grabow. 2011. Political Parties: Functions and Organization in Democratic Societies. Singapore: Konrad Adenauer Stiftung.

La Palombara, Joseph and Myron Weiner. 1966. Political Parties and Political Development. Princeton: Princeton University Press.

Nassmacher, Karl-Heinz. 2003. “Introduction: Political Parties, Funding and Democracy.” In Funding of Political Parties and Election Campaigns (eds.) Reginald Austin and Maja Tjernström, pp.1-20. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance

Siripan Noksuan Sawasdee. 2006. Thai Political Parties in the Age of Reform. Bangkok: Institute of Public Policy Studies, Thailand.

Uslaner, Eric M. 2006. “Political Parties and Social Capital, Political Parties or Social Capital.” In Handbook of Party Politics (eds.) Richard S Katz and William Crotty, pp. 376-386. London: SAGE Publication.

ข้อมูลพรรคการเมืองที่ยังดำเนินการอยู่ (จำนวน 52 พรรคการเมือง)

ณ วันที่ 2 กรกฎาคม 2555

ที่	ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อย่อ	วันที่จัดตั้ง	หัวหน้าพรรค	เลขาธิการพรรค	จำนวน					สำนักงานใหญ่			
						กก. บริหาร	ส.ส.			สมาชิก *	สาขา	ที่ตั้ง	โทรศัพท์	โทรสาร
							แบ่งเขต	บัญชี	รวม					
1	พรรคประชาธิปัตย์ DEMOCRAT PARTY	ปชป.	11 มิ.ย. 2525	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	นายเฉลิมชัย ศรีอ่อน	19	116	44	160	2,881,750	178	67 ถ.เศรษฐศิริ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400	02-270 0036	02-279 6086
2	พรรคประชากรไทย THAIS CITIZEN PARTY	ปชท. TCP	26 ก.ค. 2525	นายสุมิตร สุนทรเวช	นายสมบูรณ์ เวสน์	13	-	-	-	70,030	7	1212/323 ถนนศรีวิภา แขวง/เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310	02-559 0013-15	02-559 0016
3	พรรคกิจสังคม SOCIAL ACTION PARTY	กส. SAP.	20 ส.ค. 2525	นายสยามภู เกียรติสยามภู เลขาธิการพรรค รักษาการแทน	นายสยามภู เกียรติสยามภู	9	-	-	-	27,444	4	๓๘๑/๒๘ ถ.มิตรภาพ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐	043-325 223-4	043-325 225
4	พรรคมหาชน MAHACHON PARTY	พมช. MCP.	10 ก.พ. 2541	นายอภิรัตน์ ศิรินาวิน	นายไพศาล เหมือนเงิน	13	-	1	1	1,185,380	9	35,37 ซอยนนทบุรี 32 ถ.นนทบุรี ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000	02-525 4885-7	02-525 4887
5	พรรคคนขอปลดหนี้ KHONKHOPOODNEE PARTY	คปน. KPN	9 ธ.ค. 2541	นายพงศ์สุชิน วีระกิตพานิช	นายบุญอุดม ใจหล้า	13	-	-	-	326,925	5	81/9-10 หมู่ที่ 2 ต.บ้านกร่าง อ.กงไกรลาศ จ.สุโขทัย 64170	053-093 318 086-587 1612	053-093 318

* จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงวันที่ 31 มีนาคม 2555 และอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ที่	ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อย่อ	วันที่จัดตั้ง	หัวหน้าพรรค	เลขาธิการพรรค	จำนวน					สำนักงานใหญ่			
						กก. บริหาร	ส.ส.			สมาชิก *	สาขา	ที่ตั้ง	โทรศัพท์	โทรสาร
							แบ่งเขต	บัญชี	รวม					
6	พรรคกสิกรไทย KASIKORNTHAI PARTY	กท. KT.	10 ก.พ. 2542	นายจำลอง ดำลิม	นายอนุชา ปราโมช	8	-	-	-	8,716	4	4 หมู่ที่ 8 ถ.รามอินทรา ซ.49 แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220	089-4855 285	02-282 4909
7	พรรคชีวิตที่ดีกว่า BETTER LIFE PARTY	พชก. BLP	6 ต.ค. 2542	นางพูลฉวี ปานประเสริฐ เหรียญกพรรค รักษาการแทน	นายสมยศ แท่นศิลา	6	-	-	-	8,304	-	180 ถนนสุนทรารายณ์ หมู่ที่ 10 ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จ.นครราชสีมา 30310	086-246 2393	-
8	พรรคเพื่อฟ้าดิน FOR HEAVEN AND EARTH PARTY	พพด. FHAE	5 เม.ย. 2543	นางสาวขวัญดิน สิงห์คำ	เรือตรี แซมดิน เลิศบุศย์	15	-	-	-	16,390	9	65/45 ซอยเทียมพร ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ 10240	02-733 6688 02-733 6699	02-733 6677
9	พรรคความหวังใหม่ NEW ASPIRATION PARTY	ควม. NAP.	7 พ.ค. 2545	นายชิงชัย มงคลธรรม	นายจารึก บุญไชย	15	-	-	-	13,411	8	486/3 ซ.ทรัพย์ประชา ถ.ประชาอุทิศ แขวง/เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310	089-788 7800 02-530 2599	02-530 2998
10	พรรคประชากร PRACHARAJ PARTY	ป.ช.ร. P.R.P.	10 ม.ค. 2549	นายคัมภีร์ สุริยาศดิน	นางพรพิศ โกศลจิตร	8	-	-	-	13,929	4	55/305 เมืองทองธานี ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120	02-503 4259	02-503 4258

* จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงวันที่ 31 มีนาคม 2555 และอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ที่	ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อย่อ	วันที่จัดตั้ง	หัวหน้าพรรค	เลขาธิการพรรค	จำนวน					สำนักงานใหญ่			
						กก. บริหาร	ส.ส.			สมาชิก *	สาขา	ที่ตั้ง	โทรศัพท์	โทรสาร
							แบ่งเขต	บัญชี	รวม					
11	พรรคดำรงไทย DUMRONGTHAI PARTY	ดท. DR.P	2 มี.ค. 2549	นายโชติพัฒน์ สกุลดีเชิดชู	น.ส.หทัยทิพย์ เชิดชู	7	-	-	-	5,468	3	218 หมู่ที่ 8 ต.ขามใหญ่ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000	084-477 7919	045-841 008
12	พรรคเครือข่ายชาวนา แห่งประเทศไทย THE FARMER NETWORK OF THAILAND PARTY	พท. FNTP.	20 มิ.ย. 2549	นายโชติ บุญจริง	นายวิเชียร ควรรเอี่ยม	14	-	-	-	10,471	4	29/2 ม.1 ต.ขวัญเมือง อ.บางปะหัน จ.พระนครศรีอยุธยา 13220	035-301 309	035-301 309
13	พรรคอาสาตุมภูมิ ASAMATUPOOM PARTY	อ.ส.ม. ASM	30 มิ.ย. 2549	นายวัลลภ รียัฐมพันธ์ รองหัวหน้าพรรค รักษาการแทน	นายภาสกร กิตติสิน	9	-	-	-	6,600	5	436/11 ซ.พหลโยธิน 12 ถ.พหลโยธิน แขวงสามเสนใน กรุงเทพฯ 10400	02-690 8885	02-690 8885
14	พรรคชาติสามัคคี CHART SAMUCCEE PARTY	ช.ส.ม. C.S.P.	18 ก.ค. 2549	นายนพดล ไชยฤทธิเดช	น.ส.ลัดดาวัลย์ สุขเจริญ	13	-	-	-	5,905	2	30 หมู่บ้านคองหิรัญ ถ.รามอินทรา 49 แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10230	02-510 4044	02-510 4044
15	พรรคเพื่อไทย PHEU THAI PARTY	พท. PT.	20 ก.ย. 2550	นายยงยุทธ วิชัยดิษฐ	นายจารุพงศ์ เรืองสุวรรณ	21	202	61	263	34,549	5	1770 ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310	02-653 4001 02-633 1262	02-653 4022 02-633 1277

* จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงวันที่ 31 มีนาคม 2555 และอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ที่	ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อย่อ	วันที่จัดตั้ง	หัวหน้าพรรค	เลขาธิการพรรค	จำนวน					สำนักงานใหญ่			
						กก. บริหาร	ส.ส.			สมาชิก *	สาขา	ที่ตั้ง	โทรศัพท์	โทรสาร
							แบ่งเขต	บัญชี	รวม					
16	พรรคเพื่อแผ่นดิน Puea Pandin Party	พผ. PP.	2 ต.ค. 2550	นางจันทนา อินทนิม	นางสาวอุดาพร วิวัฒนพรมสุข	10	-	-	-	12,664	8	136/101 ซ.วิภาวดีรังสิต 41 แขวงสนามบิน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ 10210	02-533 4755	02-533 4756
17	พรรคชาติพัฒนา CHART PATTANA PARTY	ชพน. CPN.	3 ต.ค. 2550	นายวรรณรัตน์ ชาญนุกูล	ร.ต.ประภาส ลิ้มปะพันธ์	15	5	2	7	17,848	4	357 ถ.สุขโขทัย แขวงสวนจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	02-241 8275-8	02-241 8279
18	พรรคแทนคุณแผ่นดิน Thaen Khun Phaendin Party	ทคผ. TKP.	9 พ.ย. 2550	นายวิชัย ศิรินคร	นายบุญธร อุปนันท์	9	-	-	-	6,704	5	16 ซ.ลาซาน 42 แขวง/เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260	02-745 8217	02-748 6807
19	พรรคชาติไทยพัฒนา Chartthai Pattana Party	ชทพ. CP	18 เม.ย. 2551	นายชุมพล คิลปอาชีพ	นายปรีชา จันเพชร	9	15	4	19	16,229	7	1 ถ.พิชัย แขวง/เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	02-243 5590	02-243 8074
20	พรรคอนาคตไทย Thailand 's Future Party	อท TF	25 เม.ย. 2551	นายวีระพล เหมรัตน์กร	นายชินวัตร ยะทะนนท์	11	-	-	-	6,101	4	807 ถ.ลาซาน แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260	084-522 4424	02-711 7493
21	พรรคธรรมาภิบาลสังคม THE GOOD GOVERNANCE SOCIETY PARTY	ธภส GGSP	29 ส.ค. 2551	นายปราโมทย์ นางาม รองหัวหน้าพรรค รักษาการแทน	(ว่าง)	8	-	-	-	6,643	5	5 ซอยประชานิเวศน์ 3 ซ.29 ถ.สามัคคี ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000	086-348 9497	02-952 8883

* จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงวันที่ 31 มีนาคม 2555 และอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ที่	ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อย่อ	วันที่จัดตั้ง	หัวหน้าพรรค	เลขาธิการพรรค	จำนวน					สำนักงานใหญ่			
						กก. บริหาร	ส.ส.			สมาชิก *	สาขา	ที่ตั้ง	โทรศัพท์	โทรสาร
							แบ่งเขต	บัญชี	รวม					
22	พรรคมาตุภูมิ MATUBHUM PARTY	มภ MB	3 พ.ย. 2551	พลเอก สนธิ บุญยรัถกลิน	นายมัน พัธโนทัย	15	1	1	2	7,979	4	555 อาคารเบญจมาศ ชั้น 5 ถ.ร่วมจิตร แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	081-246 3704	02-669 6616
23	พรรคภูมิใจไทย BHUMJAITHAI PARTY	ภท BJT	5 พ.ย. 2551	นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล	นางพรทิวา นาคาศัย	12	29	5	34	135,739	5	2159/11 ถ.พหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900	02-940 6999	02-940 6749
24	พรรคประชาชน CIVIL PEACE PARTY	ปชส. CPP.	26 ม.ค. 2552	นายสมชัย แนวพานิช รองเลขาธิการพรรค รักษาการแทน	(ว่าง)	6	-	-	-	5,472	4	155/1 ถ.อำนาจสงคราม แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	02-669 1714-5	02-374 8323
25	พรรคพลังพัฒนา PLUNG PATTANA PARTY	พ.พ.น. P.P.N.	31 มี.ค. 2552	นายสนธิ มาประจวบ	นางภาพรณี ลิ้มศุภรัตน์	23	-	-	-	6,811	4	363/79 ตรอกข้าวสาร แขวง/เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800	081-198 1763	02-587 0603
26	พรรคประชากรธรรม PRACHATHAM PARTY	พปธ. PCT.	16 เม.ย. 2552	นายมุฮัมมัด หะยีแวงฮามะ	นายอุสมาน ดาโอะ	8	-	-	-	6,639	4	200/34 หมู่ที่ 1 ต.หลักหก อ.เมือง จ.ปทุมธานี 12000	081-698 8739	02-995 6798
27	พรรคการเมืองใหม่ New Politics Party	ก.ม.ม. N.P.S.P.	25 มิ.ย. 2552	นายสมศักดิ์ โกศลสุข	(ว่าง)	13	-	-	-	12,885	6	169,171,173 ถ.คูบอน แขวง/เขตคันนายาว กรุงเทพฯ 10230	02-509 1121-22 02-509	02-509 6777 02-509

* จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงวันที่ 31 มีนาคม 2555 และอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ที่	ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อย่อ	วันที่จัดตั้ง	หัวหน้าพรรค	เลขาธิการพรรค	จำนวน					สำนักงานใหญ่			
						กก. บริหาร	ส.ส.			สมาชิก *	สาขา	ที่ตั้ง	โทรศัพท์	โทรสาร
							แบ่งเขต	บัญชี	รวม					
28	พรรคไทยรวมพลัง THAI RUMPALUNG	ทรพ. TRP.	27 ก.ค. 2552	นายเอกสิทธิ์ เจาทานนท์	นายศิริเมตร์ เสถียรรุจิกานนท์	8	-	-	-	5,556	4	182 ถ.เจริญสนิทวงศ์ แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700	089-925 8000	02-921 7121
29	พรรคพลังคนกีฬา SPORT PARTY OF THAILAND	พ.ก. S.P.O.T.	28 ต.ค. 2552	นายวันัสนา สัจจกุล	นายวิรุณ เกิดชูสกุล	22	-	-	-	6,407	5	51/50 ม.นิโคลาสสิคโฮม แขวง/เขตคันนายาว กรุงเทพฯ 10230	02-510 6178	02-510 5917
30	พรรคเสรีนิยม Liberal Party	ส.ร.น. L.P.	8 ม.ค. 2553	นายพุทธชาติ ช่วยราม	นายพุฒิพงศ์ พุ่มไส	12	-	-	-	5,687	4	47/353-4 หมู่ที่ 7 ต.บางเขน อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000	02-965 2223-4	02-965 0094
31	พรรครักประเทศไทย Rak Thailand Party	ร.ป.ท. R.TL.P	18 ก.พ. 2553	นายชูวิทย์ กมลวิศิษฐ์	(ว่าง)	8	-	4	4	5,864	4	188 แขวง/เขตคลองเตย กรุงเทพฯ 10110	02-254 4512-3	02-204 0888
32	พรรคไทยพอเพียง THAI POR-PIENG PARTY	ทพ. TPPP	3 มี.ค. 2553	นายจรัส อินทุमार	(ว่าง)	18	-	-	-	22,843	11	106/550 ถ.ร่มเกล้า แขวงคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520	086-575 5128	02-916 2399
33	พรรคประชาสามัคคี Harmony People Party	ปส. HPP	8 มี.ค. 2553	นายสมหมาย สีบสี	นายภาสกร ดมหอม	12	-	-	-	6,117	4	463/8 ชั้นที่ 3 ถ.ราชปรารภ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400	081-889 8070	02-368 3111

* จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงวันที่ 31 มีนาคม 2555 และอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ที่	ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อย่อ	วันที่จัดตั้ง	หัวหน้าพรรค	เลขาธิการพรรค	จำนวน					สำนักงานใหญ่			
						กก. บริหาร	ส.ส.			สมาชิก *	สาขา	ที่ตั้ง	โทรศัพท์	โทรสาร
							แบ่งเขต	บัญชี	รวม					
34	พรรคไทยมหารัฐพัฒนา THAI MAHARAT PATTANA PARTY	ท.ม.ร.พ. T.M.R.P.	6 ก.ค. 2553	นางสาวนวลนิจ หงษ์วิวัฒน์	นายณรงค์ชัย ปัญญานนทชัย	12	-	-	-	6,254	4	68 ช.สรณคมณ์ แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ 10210	02-565 1609	02-929 7378
35	พรรคเพื่อธรรม PHUEA THAM PARTY	พธ. PHT.	23 ส.ค. 2553	นายวัลลภ สุปรียศิลป์	นางสาวนิชนันท์ วังคะฮาดธัญญกิจ	11	-	-	-	6,179	4	444/1 ถ.นครสวรรค์ แขวงสี่แยกมหานาค เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300	081-256 7114	02-942 8900 กต 3437
36	พรรคบำรุงเมือง BAMRUNGMUEANG PARTY	บม. B.M.P.	1 พ.ย. 2553	นายสุวรรณ ประมุขชัย	นางมะลิ เอกอริยะกุล	9	-	-	-	5,863	4	12/7-9 ถ.พลับพลาไชย แขวงวัดเทพศิรินทร์ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100	02-223 0351 089-155 4173	02-223 0352
37	พรรคประชาธิปไตยใหม่ NEW DEMOCRACY PARTY	ปธม. NDCP.	21 เม.ย. 2554	นายสุรทิน พิจารณ์	นายนิพนธ์ ชื่นตา	9	-	1	1	7,538	4	174/50-51 ถ.วิภาวดี-รังสิต แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ 10210	081-254 0330	02-996 9909
38	พรรครักษาสันติ RAK SANTI PARTY	รส. RSP.	21 เม.ย. 2554	พลตำรวจโท ถวิล สุระเชษฐพงษ์	นายวิริยะ เดชะรุ่งโรจน์	8	-	1	1	7,017	4	8 ถ.สุคนธ์สวัสดิ์ แขวง/เขตลาดพร้าว กรุงเทพฯ 10230	02-907 7205 081-850 3293	02-907 7203

* จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงวันที่ 31 มีนาคม 2555 และอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ที่	ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อย่อ	วันที่จัดตั้ง	หัวหน้าพรรค	เลขาธิการพรรค	จำนวน					สำนักงานใหญ่			
						กก. บริหาร	ส.ส.			สมาชิก *	สาขา	ที่ตั้ง	โทรศัพท์	โทรสาร
							แบ่งเขต	บัญชี	รวม					
39	พรรคเพื่อประชาชนไทย THE PARTY FOR THAI PEOPLE	พ.ป.ท. P.T.P.	27 เม.ย. 2554	นายดิเรก กลิ่นจันทร์	นายวีระวัฒน์ สุวรรณปรีชา	14	-	-	-	5,040	4	40/3274 หมู่บ้านพฤกษา B หมู่ที่ 4 ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120	085-647 7764	02-733 1517
40	พรรคพลังชล PHALANG CHON PARTY	พช. PC	4 พ.ค. 2554	นายเชาวน์ มณีวงษ์	นายปิ่นธน์ดิลก จิตรธรรม	8	6	1	7	6,136	4	36/2 ถ.บางแสนล่าง ต.แสนสุข อ.เมืองชลบุรี จ.ชลบุรี 20130	038-383 608-9	038-383 725
41	พรรคพลังชานนาไทย PALUNGCHAWNATHAI	พ.ชนท. P.CNT.	4 พ.ค. 2554	นายสวัสดิ์ พบวันดี	นางสาวปรารถนา เชิดชู	11	-	-	-	23	-	187 หมู่ที่ 7 ต.กู่กาสิงห์ อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด 45150	083-343 1012	-
42	พรรคสร้างไทย SRANGTHAI PARTY	สท ST	2 มิ.ย. 2554	นายประดิษฐ์ วงศ์วิสัย	นายอดิศร รักษาวงศ์	17	-	-	-	1,163	4	599/13 ถ.รัชดาภิเษก แขวง/เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900	089-242 2740	02-527 4432
43	พรรคยางพาราไทย THAI RUBBER PARTY	ยพท. TR.	24 มิ.ย. 2554	นายเพิก เลิศวังพง	นายปกภพ ปานทองเสมอ	9	-	-	-	310	2	21/1 ซ.สันนิบาตเทศบาล แขวงจันทร์เกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900	086-147 1477 086-147 1477	02-512 4359

* จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงวันที่ 31 มีนาคม 2555 และอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ที่	ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อย่อ	วันที่จัดตั้ง	หัวหน้าพรรค	เลขาธิการพรรค	จำนวน					สำนักงานใหญ่			
						กก.บริหาร	ส.ส.			สมาชิก *	สาขา	ที่ตั้ง	โทรศัพท์	โทรสาร
							แบ่งเขต	บัญชี	รวม					
44	พรรคครูไทยเพื่อประชาชน THAI TEACHERS FOR PEOPLE PARTY	ค.พ.ช. T.T.P.P.	28 มิ.ย. 2554	นายณัฐวัฒน์ บุญเพลิงพันธ์	นางสาวหทัยนุช บุญเพลิง	8	-	-	-	19	-	300/18 อาคารมกุฎอาเขต ชั้น 2 ถ.กรุงเกษม แขวงบางขุนพรหม เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200	081-974 573 043-278 007	043-415 067
45	พรรครักชาวไทย RAK CHAOW THAT PARTY	รชท. RCT.	21 ก.ย. 2554	นายประกาศิต ชินทะวัน	นายอภิวิช ทองฤทธิ	10	-	-	-	21	-	99 หมู่ที่ 13 ถ.โพนทอง- ร้อยเอ็ด ต.สระนกแก้ว อ.โพนทอง จ.ร้อยเอ็ด 45110	081-372 855 089-771 3229	02-925 1156
46	พรรคแรงงานไทยสามัคคี UNITY THAI LABOUR PARTY	ร.ท.ค. U.T.L.	29 ก.ย. 2554	นายสนั่น ไชยกาล	นายธนกร โรจนอากาศกุล	15	-	-	-	15	-	8/135 หมู่ที่ 2 ต.ท้ายบ้านใหม่ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ 10280	02-701 3675	02-701 3675
47	พรรคสัจจานุภาพ SAJANUPHARP PARTY	ส.น. S.N.P.	13 ก.พ. 2555	นายร้ำเจต หัตสนี รองหัวหน้าพรรค ปฏิบัติหน้าที่แทน	นายอิสมาแอ เบ็ญอับดุลลาตีฟ	7	-	-	-	18	-	166/10 หมู่ที่ 8 ต.ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต 83110	081-430 4102	076-377 5465
48	พรรคพลังสหกรณ์ COOPERATIVE POWER PARTY	พ.พส. CO.P	20 ก.พ. 2555	นายสมเกียรติ โสภณพงศ์พิพัฒน์	นายอดิศักดิ์ ฟักแพง	15	-	-	-	82	1	333/3 หมู่ที่ 4 ต.เชียงทอง อ.วังเจ้า จ.ตาก 63000	081-115 1551	055-781 525

* จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงวันที่ 31 มีนาคม 2555 และอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ที่	ชื่อพรรคการเมือง	ชื่อย่อ	วันที่จัดตั้ง	หัวหน้าพรรค	เลขาธิการพรรค	จำนวน					สำนักงานใหญ่			
						กก. บริหาร	ส.ส.			สมาชิก *	สาขา	ที่ตั้ง	โทรศัพท์	โทรสาร
							แบ่งเขต	บัญชี	รวม					
49	พรรครวมพลังใหม่ RUAM PHALANG MAI PARTY	ร.พ.ม. R.P.M.	28 มี.ค. 2555	นายสมโภชน์ ทวีทรัพย์	นางสม วงษ์เจริญ	9	-	-	-	19	-	11/1 หมู่ที่ 1 ต.ท่ามะปราง อ.แก่งคอย จ.สระบุรี 18110	036-715 039	036-715 029
50	พรรคท้องถิ่นไทย THONG THIN THAI	ททท TTT	30 มี.ค. 2555	นายเศกสรรณ์ หอมรักษ์	นางจีรพันธ์ พิมพ์สว่าง	9	-	-	-	16	-	66/32 หมู่ที่ 6 ต.บ้านหม้อ อ.เมือง จ.เพชรบุรี 76000	081-010 6191	-
51	พรรคอนุรักษสยาม ANURAK SIAM PARTY	อส. ASP.	2 พ.ค. 2555	นายเพชร อ้วนสะอาด	นายเรืองสรรค์ ใจคำ	8	-	-	-	15	-	2003/72 ถ.พหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900	02-561 5146	02-941 2120
52	พรรคไทยก้าวหน้า THAI KOAWKLAI PARTY	ท.ก. T.K.P.	13 มิ.ย. 2555	นายวีระจักร์ ธรรมวงษานันท์	นายสัญญา ณรงค์ชัย	9	-	-	-	15	-	1342 ถ.สุขสวัสดิ์ แขวง/เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพฯ 10140	02-463 8211	02-463 8211
รวมทั้งหมด 52 พรรคการเมือง						600	374	125	499	4,955,203	374			

หมายเหตุ

- พรรคพลังชาวนาไทย อยู่ระหว่างการนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้สิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง
- พรรคยางพาราไทย พรรคพลังสร้างสรรค์ พรรคครูไทยเพื่อประชาชน พรรครักชาวไทย พรรคแรงงานไทยสามัคคี พรรคสัจจานุภาพ พรรคพลังสหกรณ์ พรรครวมพลังใหม่ พรรคท้องถิ่นไทย พรรคอนุรักษสยาม และพรรคไทยก้าวหน้า เป็นพรรคการเมืองที่จัดแจ้งการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ซึ่งต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 26 กล่าวคือ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง ต้องดำเนินการรับสมัครสมาชิกให้มีจำนวนไม่น้อยกว่าห้าพันคนซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนพรรคการเมืองกำหนด และมีสาขาพรรคอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา
- พรรคชีวิตที่ดีกว่าเป็นพรรคการเมืองที่ดำเนินการผ่านมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 แล้ว ต่อมาพรรคชีวิตที่ดีกว่าได้แจ้งการเลิกสาขาพรรค เพื่อจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองใหม่ทั้งหมด
- จัดทำโดย สำนักกิจการพรรคการเมืองฯ ด้านกิจการพรรคการเมืองฯ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โทร. 02-1418457-66 โทรสาร 02-1438582

* จำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองแจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองถึงวันที่ 31 มีนาคม 2555 และอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ภาคผนวก 2 ตารางสรุปการจัดสรรเงินสนับสนุนให้พรรคการเมือง ตั้งแต่ปี 2542 - 2555

(เงินสนับสนุนตามโครงการและแผนงาน+เงินสนับสนุนค่าไปรษณีย์และค่าสาธารณูปโภค)

ลำดับ ที่	ชื่อพรรคการเมือง	งบประมาณ ทั้งสิ้น 2542-2555
1	ชาติพัฒนา	95,908,551.46
2	ประชาธิปัตย์	710,438,937.56
3	ชาติไทย	148,414,301.60
4	ประชากรไทย	26,679,307.74
5	กิจสังคม	24,554,569.10
6	เอกภาพ	7,097,311.06
7	พลังธรรม	9,929,236.13
8	ความหวังใหม่ (เดิม)	168,015,896.54
9	เสรีธรรม	13,805,247.66
10	ไท	9,126,335.90
11	ไทยประชาธิปไตย	10,927,226.96
12	ชาติประชาธิปไตย	57,761,254.90
13	มหาชน(ราษฎร)	52,686,079.89
14	รามสยาม	2,668,675.61
15	ประชาชน	2,818,586.00
16	ไทยรักไทย	682,492,904.33
17	ก้าวหน้า	10,714,531.92
18	สันติภาพ	4,853,577.72
19	ศรัทธาประชาชน	4,066,509.58
20	แรงงานไทย	6,365,519.23
21	พลังประชาชน	52,288,817.44
22	เกษตรเสรี	3,941,716.22
23	ไทยเป็นไท(ไทเป็นไท)	88,654,631.62
24	ชาติประชาไทย	2,068,254.00
25	ประชาธิปไตย	5,679,842.00
26	พลังมหาชน	3,963,728.00
27	อำนาจประชาชน	9,459,486.18
28	เสรีไท	4,377,509.97
29	กสิกรไทย	9,826,188.67
30	วิถีไทย	375,754.48

ตารางสรุปการจัดสรรเงินสนับสนุนให้พรรคการเมือง ตั้งแต่ปี 2542 - 2555

(เงินสนับสนุนตามโครงการและแผนงาน+เงินสนับสนุนค่าไปรษณีย์และค่าสาธารณูปโภค)

ลำดับ ที่	ชื่อพรรคการเมือง	งบประมาณ ทั้งสิ้น 2542-2555
31	ไทยธรรมาธิปไตย	364,917.92
32	สังคมใหม่	462,929.28
33	เสรีประชาธิปไตย	11,720,629.40
34	สังคมไทย	190,156.99
35	กฤษฎไทยมั่นคง(ไทยมั่นคง)	2,096,286.23
36	ชาวไทย	1,631,955.47
37	ชีวิตที่ดีกว่า	6,294,897.80
38	ไทยช่วยไทย	11,175,884.87
39	สยาม	1,789,236.60
40	เกษตรก้าวหน้า	8,854,665.20
41	เพื่อฟ้าดิน(สหกรณ์)	2,717,449.26
42	สังคมประชาธิปไตย	1,016,165.80
43	เกษตรกร	4,141,896.00
44	พลังใหม่	1,888,036.82
45	พิทักษ์ไทย	201,458.08
46	เผ่าไท	4,820,285.13
47	แผ่นดินไทย	6,289,007.00
48	ทางเลือกใหม่(มวลชน)	1,402,727.00
49	รักษ์ถิ่นไทย	736,594.00
50	ความหวังใหม่	9,542,740.00
51	เพื่อนเกษตรไทย	2,949,600.00
52	ต้นตระกูลไทย	243,000.00
53	พัฒนาชาติไทย	764,600.00
54	ธรรมชาติไทย	666,600.00
55	ธัมมาธิปไตย	472,300.00
56	สู้เพื่อไทย(เกษตรกรไทย)	854,500.00
57	พลังเกษตรกร	3,568,400.00
58	รักษ์แผ่นดินไทย	277,100.00
59	ดำรงไทย	2,730,260.00
60	ประชาราช	18,578,500.00

ตารางสรุปการจัดสรรเงินสนับสนุนให้พรรคการเมือง ตั้งแต่ปี 2542 - 2555

(เงินสนับสนุนตามโครงการและแผนงาน+เงินสนับสนุนค่าไปรษณีย์และค่าสาธารณูปโภค)

ลำดับ ที่	ชื่อพรรคการเมือง	งบประมาณ ทั้งสิ้น 2542-2555
61	อาสาสมัครภูมิ(พลังแผ่นดินไทย)	2,125,360.00
62	เครือข่ายชาวนาแห่งประเทศไทย	9,123,200.00
63	ชาติพัฒนา (รวมชาติพัฒนา)	30,472,700.00
64	ชาติสามัคคี	2,008,720.00
65	เพื่อแผ่นดิน	55,206,870.00
66	เพื่อไทย	41,935,060.00
67	ชาติไทยพัฒนา	4,799,560.00
68	ภูมิใจไทย	7,980,960.00
69	ประชากรธรรม	1,383,440.00
70	แทนคุณแผ่นดิน	1,488,280.00
71	รักประเทศไทย	1,312,080.00
72	มาตุภูมิ	1,010,300.00
73	การเมืองใหม่	770,000.00
74	ไทยมหารัฐพัฒนา	770,000.00
75	อนาคตไทย	770,000.00
76	บำรุงเมือง	766,710.00
77	ไทยพอเพียง	760,000.00
78	พลังคนกีฬา	509,520.00
79	พลังชล	659,280.00
80	รักสันติ	602,620.00
81	ประชาธิปไตยใหม่	664,280.00
	รวม	2,503,522,208.32

ข้อมูล ณ วันที่ ๑ ก.ค. ๒๕๕๕
สำนักบริหารการสนับสนุนโดยรัฐ